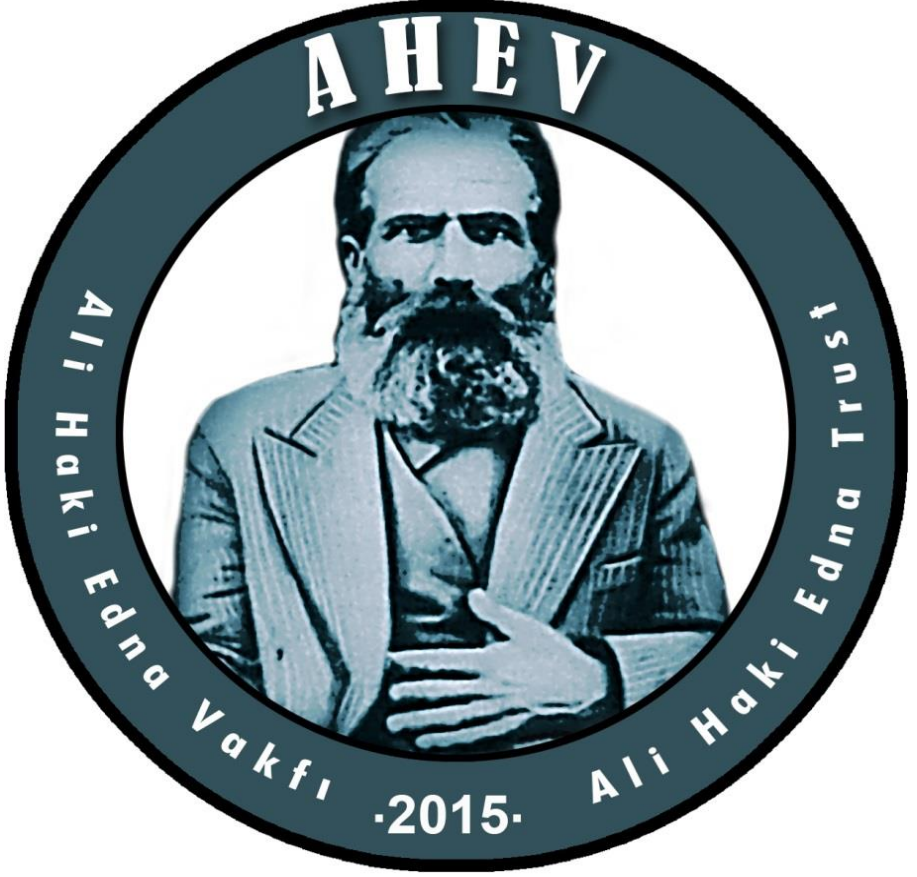

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

AHEV

ARAŞTIRMA

ve

YAYIN KURULU ÇALIŞMALARI

V

ahevlondon@gmail.com

www.ahev.org.uk

Registered charity number: (Vakıf numarası): 1169682

SUNU

Şiir, duyguları ve düşünceleri en özlü şekilde anlatmaya olanak veren edebiyat türüdür. Şiir yazmayan çok az insan vardır, her şiir yazana şair veya ozan denmediği gibi, her şiir yazan kişi de kendisine ben şairim ya da ozanım demez. Dünyada şair yetiştiren herhangi bir okul yoktur. Şiir, yazan kişinin yaşadığı ortamda etkilenecek bilince taşıdığı duygu ve düşünce birliğidir. Şairlerin okulu yaşamın kendisidir. Kişinin şair-ozan olarak anılması tamamen halkın o kişiye kıldığı nazarla alakalıdır. Durup dururken hiç kimseye böyle bir rol biçilmez. Kendi kendine öyle bir misyon yüklenmek isteyenler olabilir fakat fazla uzun ömürlü olamazlar. Belki ozanlık adını takınıp ömrü boyunca o adı taşıyanlar vardır, ancak bu hakikatı değiştirmez. “bal bal demekle ağız tatlanmadığı gibi”...

Ozanlık geleneği, bilindiği gibi çok köklü ve Anadolu halkı tarafından önemsenen bir gelenektir. İlk başlarda usta-çırak ilişkisiyle gelişen ozanlık, zamanla kendini geliştirerek değişmeyen belirli kıstaslara sahip olmayı zorunlu hale getirmiştir. Ozan eserinde, çoğu insanın kendini içinde bulacağı “**bu eser beni anlatıyor**” dedirtmelidir. Eserin uzun yıllar hafızalarda kala bilmesi için halkın sahiplenmesini sağlamalıdır. Halkın her türlü sorunlarını ve sevinçlerini eserlerinde işlemek gibi bir beceri göstermelidir. Halkımızın dilinde dolaşan, asırların kültürlerinde süzülerek gelen sanki bu gün yazılmış gibi eserler Anadolu'da bir hayli mevcuttur. Bir ozan geçmiş ozanların duygu ve düşüncelerinde yararlanıp, onları geliştirip, çağdaş dile uyarlaya bilmelidir. Ayrıca ozan, usta malını ustaların adından koparmamalı, korumalı, yaşantısıyla ve davranışlarıyla da topluma örnek kişiliğini temel ilke edinmelidir.

Ozanlık geleneğinin belirgin olarak İç Anadolu Bölgesinde sürdürüldüğü kanısı yoğunluktadır. Şiir ve şairler üzerine yapılmış olan araştırmalara kaynaklık eden bölge, özellikle İç Anadolu Bölgesi imiş gibi gösterilmektedir. Elimizdeki mevcut Alevi-Bektaşî şiir antoloji çalışmalarına baktığımızda da bu sonuca varmaktayız. Oysa ki işin detayına indiğimizde, bu çalışmaların önemli ölçüde yararlı olduğunun altını çizmekle birlikte tam olarak gerçeği yansıtmadıklarını görmekteyiz. Güney Anadolu Bölgesinde yaşamış Halk Ozanlarına yönelik çalışmalar sınırlıdır, Ege Bölgesi ve Trakya Bölgesi de öyle. Karadeniz Bölgesi tamamen es geçilmiş, özellikle Artvin yöresinde çok yoğunlukta yaşanmış bir ozanlık geleneğini görmekteyiz. Tabiki bu gerçekleri, yapılmış olan yöresel çalışmalardan öğreniyoruz.

Ulusal ve dini baskının etkisi ozanların bazılarında belirgindir. Bu baskı, her alanda olduğu gibi, bu alanda araştırma yapan kişiler üzerinde de belirgin olarak görülmektedir. **ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI** isimli çalışmamıza sebebiyet veren ve hatırı sayılır boyutta kaynaklık eden Artvin Bölgesine ait yöresel çalışmalar yapmış tüm canları, sevgili dostumuz, araştırmacı yazar ve şair Bekir KARADENİZ şahsında kutlayıp teşekkürü bir borç biliriz.

Özelde Artvin, genelde tüm Karadeniz yöresi ozanları ile ilgili şimdiye kadar yapılmış olan çalışmalarda hemen göze çarpan iki önemli husus görmekteyiz. Birincisi, İçtoroslarda yaşamış ozanlarla çok yoğunlukta mahlas benzerliği. İkincisi de, yok denecek kadar Arap kültürü ve inancı (Seyyid-i Saadet Evlad-ı Resul ve İslam Dini) etkisi. Bu biraz daha üzerinde durulması gereken bir konudur. Umarız söz konusu bölgeye ve bu mevzuya hakim olan birileri bu işe el atar. Biz şimdilik bu kadarına işaret etmekle yetineceğiz ve yapılmış olan değerli çalışmalardan derlediğimiz bazı önemli noktalara işaret etmeye gayret edeceğiz.

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

Sözlü geleneğin temsilcileri olan Alevi inanç önderleri ve ozanları, öğretimizin gelecek kuşaklara aktarılmasında temel bir rol oynamışlardır. Deyiş ve nefeslerle öğretimizin kadim ve temel bilgilerini günümüze taşımışlardır. Alevi öğretisinin ve inancının Tanrı, Varoluş, Ahiret, İnsan Toplum ve ahlaki boyutlarını nefes ve deyişlerinde en ince ayrıntılarına kadar işlemiş canları pahasına kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar getirmişlerdir.

Bu geleneği sürdürmek adına, bize bırakılan mirası gelecek kuşaklara taşımak sorumluluğuyla hareket etmek zorunluluğunun hasıl olduğunu görmezden gelmemeliyiz. Karınca kararınca katkı sunmalıyız!...

Ozanlık, salt Alevi inancına mensup olan halklarla mı özdeştir? Sorusunun cevabı, ozanlarla ilgili yapılmış olan araştırmaların içerisinde net olarak okunabilir durumdadır. Tarih bize göstermiştir ki, herhangi bir topluluk, merkezi devlet otoritesinde ne kadar uzaksa, daha fazla doğal özelliklerini yaşatabiliyor. Artvin yöresinin Sünni Osmanlı ve Şii İran yönetimlere uzak kalması, onun kendi doğallığıyla yaşamasını sağlamış. Bu yöremizde verilen eserlerde, çoğu diğer Anadolu ozanlarıyla ortak tema işlenmişse de, Hz.Ali ve Ehli-Beyt hemen hemen hiç işlenmemiştir. Sünni yaşam şekline uymayan eserlerin, 16. yüzyıl öncesi Anadolu'daki yaşayan "Işık taifesi" denilen, topluluğun edebi anlayışıyla uyum sağlamaktadır. Söz konusu olan Artvin yöresi çalışmalarından hareketle diğer yörelerdeki çalışmalar da bizi bu sonuca götürmektedir.

Örneğin, rüyada "Pir elinden bade içmek". Badenin kendisi zaten başlıca bir cevaptır ve Pir'in konumu da diğer inaçlarda Tanrıya şirk koşmak anlamını taşır. Fakat bunların Alevi inancında çok önemli bir yeri vardır. Pir yücedir, bade (**lokma**) kutsaldır ve badeyi içen azizdir.

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

“Ziyaret” inancı da öyle, günümüz egemen inançlar tarafında kabul görmeyen, Anadolu ve Mezopotamyada yaygın olarak görülen “Pagan” kökenli bir inaçtır. Putperestlik olarak yorumlanan ziyaret olgusu, günümüzde hala adaklar adandığı, dileklerin dilendiğı, kurbanlar kesildiğı gerçek bir olgudur. Alevi inancında önemli bir yeri olan ziyaretin, bu manevi önemi kendine müslümanın diyen bazı kesimlerce de önemsenmesi, önemli bir çelişkili çıkmazdır.

Rüyasında bade içen aşıkların rüyasından uyandıktan sonraki saz çalma durumu; konu ile ilgili sorulacak sorular için yoruma mahal vermeyen bir cevaptır. Saz-Bağlama çalmak, hakim inançlar tarafından günah olarak görülür ve suç aleti kapsamında yasaklara maruz bırakılır. Saz, Aleviliğın olmazsa olmazlarından. Aleviler sazın rehberliğinde, sevincini yaşarlar, kederini azaltırlar, inancını yaşatırlar ve direnişini gösterirler. Hasılı, sazın rehberliği ile yolunu sürdürürler. İşin içinde Ziyaret, Saz, Pir ve Bade varsa başka söze gerek yok!...

Bu noktadan sonrasını ozanların eserlerinin derinliklerine inerek aramak en doğrusudur. O yapıtları kendimize uyarlayarak gönlümüzü hoş etmek, veya asıl amacından kopararak kendi düşüncemize göre anlamlandırarak değil de, aslına sadık kalarak yeni nesillerin anlayabilecekleri duruma getirmenin yollarını da aramalıyız.

Eser sahibinin, bilinen sebeplerden dolayı kendisini gizleme zorunluluğunu hissedip takiye yapmak gibi çabalarını da göz önünde bulundurarak araştırmayı sürdürmeliyiz.

Günümüzde yaşayan ozanlara da bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir. Zamanın koşullarına uygun eserler yaratıp ve halkın rahatlıkla anlayabileceğı bir yorumla sunulan yapıtlar yapma çabası içinde olmalılar.

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

Arşiv çalışmaları da çok önemlidir. Yazılı, görüntülü ve ses kayıtlarını muhafaza edip işin ehli olan kişilerin eline bırakmak, Anadolu Halklarının tarihi gerçekliklerini ve o eşsiz değerlerini korumak adına yapılacak en hayırlı iştir. En azından bizlere kadar ulaşmış olan değerleri kurtarıp, koruyup ve yaşatmalıyız. Aksi takdirde kökünden koparılmış ot gibi kurumayla yüz yüze kalmaktan kurtulamayız.

ANADOLU, Anavatanımızdır, evvelimiz-ahirimizdir, Dünyamızdır, Cennetimizdir, mekanımız ve evimizdir. Birçok halkların yurdu ve birçok medeniyetlerin beşiği olmuştur.

Bu temeli sağlam örülmüş kutsal binanın duvarına bir taş koyanın, çatısına bir dal uzatanın, penceresini yaştan yağmurdan koruyanın, eşiğini bekleyip ve haneyi şen edenlerin anıları önünde saygıyla eğilerek, davaları uğruna kıyam edip menzile doğru yürümekteyiz.

Ozanların eserlerinin orijinalliğini korumak, kurumlaşmadan pek mümkün görünmemektedir. Bugüne kadar halkın dilinde günümüze kadar eserlerin bazıları yetkili devlet memurları tarafında orijinalliği bozulmuştur. Geçmişte kalan eserlerin kalıcılılaşması ve günümüzdeki anlaşılır dillere çevirip yaşatılması kurumumuzun asli görevleri arasında olacaktır.

Hak Erenlerin açtığı çığır yolumuz, düşünceleri yoldaşımız olsun...

AHEV

Araştırma ve yayın kurulu

Mart, 2015

DİZİN

Yöreye Göre Ozan Sayısı ve Sayfa Numaraları

1. **ARTVİN**.....13
Ozan sayısı: 20
2. **ARDANUÇ**.....54
Ozan sayısı: 16
3. **MURGULLU**.....95
Ozan sayısı: 3
4. **ŞAVŞAT**.....101
Ozan sayısı: 13
5. **YUSUFELİ**.....126
Ozan sayısı: 15

İÇİNDEKİLER

ARTVİN

1. Sefil İrşadi.....	14
2. Aşık Suzani.....	16
3. Aşık Şirini.....	18
4. Hodlu Şamili.....	19
5. Aşık Tekmili.....	22
6. Yusufelili Yetimi.....	23
7. Aşık Bulali.....	25
8. Şahistanoğlu Bahri.....	27
9. Aşık Yanarı.....	28
10. Sefil Seyyahi.....	30
11. Hodlu Sefili.....	32
12. Hodlu Saidi.....	35
13. Aşık Sadıki.....	37
14. Hodlu Rufai.....	38
15. Hodlu Rahmani.....	40
16. Aşık Perişan.....	42
17. Hodlu Noksani.....	44
18. Aşık Nidasız.....	47
19. Aşık Meraki.....	49
20. Hodlu Mahcub.....	51

ARDANUÇ

1. Osman Kaya.....	54
2. Aşık Ziya Uzuntaş.....	56
3. Aşık Engüni.....	57

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

4. Aşık Sancaktar.....	66
5. Aşık Efkari.....	67
6. Badeli Aşık Efkari.....	69
7. Ate Sultan.....	76
8. Necat Bayraktar.....	78
9. Aşık Şöhreti.....	80
10. Aşık Yaralı.....	82
11. Nuri Aksakal.....	84
12. Aşık Cesimi.....	85
13. Aşık Bulani.....	87
14. Aşık Bestekar.....	89
15. Kazım Arpaçay.....	91
16. Avni Ünsal.....	93

MURGULLU

1. Yesari Baba.....	95
2. Murgullu Osman.....	97
3. Murat Muratoğlu.....	98

ŞAVŞAT

1. Aşık Kara.....	101
2. Sefil Şefik.....	103
3. Aşık Şahani.....	105
4. Abdul Mecit Tokdemir.....	107
5. Şavşatlı Ummani.....	109
6. Aşık Yoramoglu.....	111
7. Hazık Yıldırım.....	113
8. Ali Rıza Yıldırım.....	115

9. Aşık Cerrahi.....	117
10. Aşık Bilal.....	119
11. Ahmet Biber.....	120
12. Salih Altun.....	122
13. Aşık Alimi.....	124

YUSUFELİ

1. Aydın Baba.....	126
2. Aşık Huzuri.....	128
3. Aşık İzni.....	134
4. Aşık İzhari.....	136
5. Yusufelili Şerifi.....	138
6. Aşık Yarımı.....	140
7. Aşık Zuhuri.....	141
8. Erkinisli Azmi.....	143
9. Aşık Pervani.....	146
10. Aşık Perdahi.....	148
11. Aşık Özeri.....	150
12. Aşık Muhibbi.....	152
13. Aşık Mahiri.....	155
14. Aşık Keşfi.....	158
15. Aşık İkrari.....	159

ARTVİN

Sefil İrşadi©

1860-1938. Artvin'in Vazriya (şimdiki adı Vezirköy) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır. Aşıklık geleneğini ve bağlama çalmayı *Ardanuçlu Cesimi*'den öğrendi. Uzun yıllar *Cesimi*'ye çiraklık yapan *İrşadi*, Kuzeydoğu Anadolu yöresinde *Deli İrşadi* diye de bilinir.

Bazı kaynaklarda doğum ve ölüm tarihlerine ilişkin somut bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak *Aşık Dur Abdal*'ın (1881-1946) yaşıtı ve onunla birlikte *Cesimi*'nin çırağı olduğuna göre *Dur Abdal*'la akran olabileceği düşünüldüğünde sözkonusu tarihlerin doğru olduğu varsayılabilir.

Bugüne çok fazla eseri kalmamış olan *Aşık İrşadi*, bir süre Berta'da jandarmalık yaptı.

Ayrıca Erzurum ve Bayburt yörelerinde bilinen, 1800'lü yılların ilk yarısında yaşadığı varsayılan bir *İrşadi* daha bulunmaktadır.

Ayrıca asıl adı *Ahmet Talip* olan *Bektaşî* bir *İrşadi* ve *Bayburtlu İrşadi* (1806-1877) adlı 2 aşık daha bulunmaktadır.

Gerek

Sevdiğim dilberin gerdanı mina
Buhağında zöhre gibi dal gerek
Seyre çıkıp salınan da sevdiğim
Kadd-i kametine selvi dal gerek

Hubluk kimde ise ondadır beylik
Nice bendesi var yapar ne eylik
İnsana farz değil sade dilberlik
Güzellik cazibe hub kemal gerek

İçerimde vardır nice bin nokta
Nideyim çok arzum kaldı o şuhta
İrşadi der güzel seven aşıkta
Ya sim ü zer gerek ya ikbal gerek

Münasiptir

Alemi yıldırılmış hüsn-i ziyası
O elvan yanağa gül münasiptir
Mahın on beşine benzer cemalin
O billur yanağa hal münasiptir

Seni gören aşık böylece över
Tamam bir busesi bin altın değer
Kırk örgü saçların topuklar döver
O sırma saçlara tel münasiptir

Çok çektirdin bana ah ile zarı
Ne güzel yaratmış cenabi bari

Bin beş yüz altına elmas kemeri
Zernişan kemere bel münasıptir

Ne ararsız bilmem yolcu yolunda
Vala gitti baştan kimler belinde
Hayıf kalmış bir kadirsiz elinde
Sana *İrşad* gibi kul münasıptir

Aşık Suzani©

1855-1918. Artvin’de doğdu. Bazı kaynaklarda ise doğum ve ölüm tarihleri 1871-1934 olarak aktarılmaktadır. Asıl adı *Nimetullah*’tır. Daha çok *Nimet Hoca* olarak bilinir.

Medrese eğitimi Artvin’de gördü. Aynı dönemlerde aşıklık geleneğini de bu yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Medrese eğitimi sırasında Kur’anı da öğrenip hafız olduktan sonra Artvin’de imamlık ve çilingirlik yaptı.

1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) döneminde Artvin’den göçerek Sivas’a yerleşen *Suzani*’nin yaşamı ve şiirlerine ilişkin ayrıntılı bilgi yoktur.

Sivas’a göçen *Artvinli Suzani* ile *Sivaslı Suzani* (1894-1945) isim benzerliğinden dolayı bazı araştırmacılar tarafından karıştırılmaktadır. Özellikle 1931 yılında *Ahmet Kudsi Tecer*’in çabalarıyla gerçekleştirilen aşıklara ilişkin ilk şenlikten sonra adı duyulan *Sivaslı Suzani*, *Artvinli Suzani*’den sonra yaşadı.

Ateşlendi

Yine mektup aldım gül yüzlü yarden
Alıp okur iken dil ateşlendi
Dedim cevabını yazem gönderem
Kalemim tutuştu el ateşlendi

Hamdülillah o yar insafa gelmiş
Şu benim halimden anlamış bilmiş
Bir name göndermiş yarimsin demiş
Gönül bahçesinde gül ateşlendi

Suzani'yim yarim görmek isterim
Gonca güllerini dermek isterim
Nazlı yar yanına varmak isterim
Yar aklıma düştü yol ateşlendi

Menend-i Mutalsem

Menend-i mutalsem bu lügaz genc-i nihani
Açılmaz ebed ehl-i himen halleder anı

Cam u tarap encam musaffa bedei olmaz
Safi-i derundur o kadar yok ona sani

Tenha alır ağuşuna zevk etmede her dem
Mahbub-i gül-endamı dil-aviz-i zamanı

Alemde *Suzan* sen seni bil baki heves kıl
Baki-i hüvel baki cihan zail ü fani

Aşık Şirini©

Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu.

Hakkında ayrıntılı bir bilgi bulunmayan Aşık Şirini'nin 18. yüzyılın 2. yarısında yaşadığı tahmin edilmektedir. Bunun dışında yaşamıyla ilgili somut bir bilgi yoktur.

Herhangi bir eğitim alıp almadığı, ustasının ya da çırağının olup olmadığına ilişkin hiçbir veri günümüze ulaşmamıştır.

Artvin'in bilinen en eski şaz şairlerinden olan *Aşık Şirini*'nin eldeki birkaç şiiri dışında kaynaklara aktarılmış herhangi bir şiiri/türküsi bulunmamaktadır. Bazı şiirleriyse Diyarbakırlı *Ermeni Aşık Şirini*'ninkilerle karıştırılmaktadır.

Geçti

Bir nazen-i canan bir selvi boylum
Arz edip yanımdan geldi de geçti
Her haçan gören de verdi velvele
Beni yaman derde saldı da geçti

Kendisi tirindaz güzeldir huyu
Ya huridir ya da melektir soyu
Kaşların karası gözlerin nuru
Belimi burkumu deldi de geçti

Der *Şirini* sultan idi han idi
Kuluna aşnalık verdi tanıdı

Bilmem bugün ne mübarek gün idi
Bir dilber yüzüme güldü de geçti

Çatar

Kurban olam öyle yare kaşların yaya çatar
Onlara meyl eyleyenler aklımı zaya çatar
Dilleri hal üste varıp asla teftiş eyleme
Ne kadar kıyak yapışsan varır bir boya çatar

Ta ezelden meşk ederler aşığa darılmayı
Yenilere meyl edüben eskiden ayrılmayı
Can havlinde vaat ederler bir gece sarılmayı
Dillerin üç gün demesi dolanır aya çatar

Der *Şirini* ben bilirim güzellerin fendini
Ne kadar kıyak yapışsan naza çeker kendini
Bazı ahmak kendin bilmez sever üçü dördünü
Beşini severim derken başı kavgaya çatar

Hodlu Şamili©

1810-1865. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Şamil*'dir. Yaşamına ilişkin birbirinden değişik veriler bulunmaktadır. Verilen tarihler tam bir kesinlik içermemektedir. Bazı kaynaklarda ise 1839-1861 yılları arasında yaşadığı verilmektedir. Ancak affedilmesi için zamanın padişahı *Abdülmecit*'e yazdığı şiirler ve bu şiirlerde geçen tarihlere göre 1835 yılından sonra Erzurum hapishanesinde yattığı anlaşılmaktadır. *Aşık Muhibbi*'yle sürekli bir arkadaşlığı oldu. Bu

arkadaşlıkları sürecinde birlikte birçok yolculukları oldu. Bunların en ünlüsü vapurla İstanbul'a gitmeleri ve orada karşılaştıkları olaylardır.

Köyünde hocalık da yapan *Aşık Saidi*'nin namaz kıldırırken pencereden atılan bir kurşunla öldürülmesi üzerine, aynı kıza aşık olduklarından dolayı, *Şamili* sorumlu tutularak hapsedildi. Daha sonra *Şamili*'nin dönemin padişahı *Abdülmecit*'e, suçsuz yere haps edildiği gerekçesiyle affedilmesi için yazdığı arzuhaller amacına ulaştı ve bir süre sonra bırakıldı.

Erzurum'da aşıklar arasında yapılan bir atışmada (tahmini 1860-65 yıllarında) çok ilgi gören ve başarılı olan *Şamili*'nin kahvesine birileri tarafından zehir kondu. *Şamili* köyüne dönerken yolda fenalaştı, zehirlendiğini anlayınca son türküsünü söyledi. Zaten köyüne varamadan da öldü. Mezarı *Yusufeli*'nin *İşhan* (şimdiki adı Dağyolu) köyündedir.

Aşık Şamili'nin bugüne ulaşabilen koşma, divan ve destanlarından »Dünyanın« adlı zincirleme şiiri, aşıklık geleneğinde bu tarzda verilen en uzun eserlerden biridir.

Bad-ı Saba

Bad-ı saba nazlı yari gördün mü
Zülfü mah yüzünü saralı mıdır
Sevdiceğim mesken kurdu gelmedi
Bilmem o çöllerin maralı mıdır

Ben gidip gelemem kesildi rahım
Vardı asumana dayandı ahım
Benden ayrılalı gül yüzlü mahım
Bilmem al giyinmiş karalı mıdır

Der *Şamili* hayal midir düş müdür
Doğru bir haber ver bağrın taş mıdır
Sorun o cananın hatrı boş mudur
Yoksa bencileyin yaralı mıdır

Eyvah Ey

Günbegün başımı saldı dumana
Çıkamadım selamete eyvah ey
Bir of çeksem kafir gelir imana
Sunam gelmez merhamete eyvah ey

Feleğin ettiği bana çok oldu
Kem sözleri yüreğime dağ oldu
Gece gündüz işim ağlamak oldu
Gönül düştü bu firkate eyvah ey

Şamil'in cismini nara düşürdü
Aşk ateşi her işimi şaşırdı
Kavuşmadan felek ayrı düşürdü
Vuslat kaldı kıyamete eyvah ey

Aşık Tekmili©

1895-1954. Artvin'in Orcuk (şimdiki adı Oruçlu) köyünde doğdu. Asıl adı *Gülağa*'dır.

Küçük yaşlarda gördüğü bir rüyada bade içerek aşık oldu ve *Tekmili* mahlasını aldı. Bu dönemden sonra şiir söylemeye başladı ve yörede adı duyuldu.

Yaşamı ve şiirlerine ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Doğum ve ölüm tarihleri de buna bağlı olarak kesin tarihler değildir.

Rastladım

Dinleyin ağalar vasf-ı halimi
Sabah seherinde neye rastladım
Kolları çamlıdır bilekler beyaz
Yeni on beşlemiş aya rastladım

Beyaz fistan giymiş içinde gülü
Etrafa şan verir yanakta alı
Nazik nazik söyler o şirin dili
Beli ince selvi boya rastladım

Tekmili söylüyor bilin ki sahih
Yüreğinde çoktur efkarı ahı
Nasip olsa görsem o nazlı yari
Tekmili görmedim güya rastladım

Yusufelili Yetimi©

20 Nisan 1929 tarihinde Artvin’de doğdu. Asıl adı *Mehmet Alptekin*’dir. 5 yaşındayken babası, annesi ve iki kardeşi ölünce öteki kardeşiyle birlikte amcasının yanında büyüdü. Ortaokulu bitirdikten sonra, *Cılavuz Köy Enstitüsünde* öğrenimini sürdürdü. Uzun yıllar değişik yerlerde öğretmenlik yaptı. Bu dönemde Erzurum’da yüksek öğrenimi tamamladı.

Şiire ortaokul yıllarında başladı. Özellikle o dönemdeki öğretmeni *Sami Nabi Özerdem*’in etkisi ve yardımıyla kendini geliştirdi. *Yetimi* mahlasını kendi yaşamıyla özdeşleştirerek kullanmaya başladı.

1976 yılında emekli olup Bursa’ya yerleştikten sonra kendini tümüyle edebiyata veren *Yetimi*, geniş arşivi ve kütüphanesi aracılığıyla birçok araştırmacıya kaynak oldu.

Şiirlerinin bir bölümü »Yaşamımdan Kesitler« (Kum, 2005) adıyla yayımlandı. Değişik araştırmalarda aktarılan şiirlerinde hemen her konuyu işleyen ancak taşlamaları daha ağırlıkta olan *Yetimi*’nin yayına hazır »Geçmiş Zaman Olur ki«, »Yosma (Manzum Oyun)«, »Sana da Ders Var«, »Alan Alır«, »Eski Hamam Eski Tas«, »Kendi Düşen Ağlamaz«, »İçimden Geldiği Gibi 1«, »İçimden Geldiği Gibi 2«, »Atatürk’e Şiirlerim«, adlı kitapları bulunmaktadır.

Hakkı

Üç hak vardır kolay kolay ödenmez
Ana hakkı baba hakkı kul hakkı
Üç hak ise kor gibidir hiç yenmez
Yetim hakkı yoksul hakkı dul hakkı

Övünülmez bu dünyanın varıyla
Yaşamalı helal malın karıyla
Ahirette seni yakar narıyla
Kazanılan haram para pul hakkı

Bil *Yetimi* haksıza hak verilmez
Sahibinden izinsiz gül derilmez
Hak etmeden yüce hakka erilmez
Durma sen de ara yorul bul hakkı

Kalmadı

Soy sopumdan öyle yıld ki gözüm
Huzurlu bir evim barkım kalmadı
Ailem içinde geçmiyor sözüm
Kocamış bir kurttan farkım kalmadı

Yeni kuşağa bir başka hal oldu
Tatlı söz güler yüz hep hayal oldu
Yerim kapı dibi çorbam yal oldu
İsteğimce dönen çarkım kalmadı

Dostken düşman oldum kendi dölüme
Kıyıyorlar bir an önce ölüme

Serinlik bekleyen gönül gölüme
Ümit su verecek arkım kalmadı

Yiyip içtiğimden almaz oldum tat
Çekilmez hal aldı bu tatlı hayat
Hergün dert üstüne geliyor bir kat
Efkar dağıtacak şarkım kalmadı

Neylersin *Yetimi* geçti çağımız
Yaşayan ölüye döndü sağımız
Güle hasret bugün gülşen bağımız
Mezarlıktan başka parkım kalmadı

Aşık Bulali©

1919-1985. Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Mevlüt Yazıcı*'dir. Küçük yaşlarda bağlama çalmayı ve aşıklık geleneğini öğrendi.

Kendine özgü bağlama çalmasıyla bilinen *Aşık Bulali* hem kendi şiirlerini hem de yörenin ünlü aşıkları *Sümmani*, *Şenlik*, *Şamili*'nin şiirleri gibi usta malı eserler söyledi.

Yörede tanışıp dostluk kurduğu birçok aşıkla zaman zaman deyişmelerde bulunan *Aşık Bulali*'nin kaynaklara aktarılabilen az sayıda şiiri kalmıştır.

Aşıklığı genellikle kendi köyü ve yakın çevresinde bilinen *Aşık Bulali*, yaşamının büyük bir bölümünü gurbette geçirdi.

Benim

Bir güzele nazar ettim ezelden
Aklımı başımdan yitirdi benim
Bütün bu cesedim ona kurbandır
Küllü servetimi götürdü benim

Olur olmaz haller gelmez işime
Bu aşkın şerbeti değdi dişime
Nefs-i envareyi düşmüş peşime
Gençlik hayatımı bitirdi benim

Bulali der gitti civan çağlarım
Mahzun kaldı bahçelerim bağlarım
Bülbülüm yuvadan uçtu ağlarım
Bu tatlı canıma yetirdi benim

Var

Kars'ın Aynalı Köyünde
Gördüm bir ağa kızı var
Arzum var orta boyunda
Çok da cilvesi nazı var

Bakışları dağ maralı
Dudakları oğul balı
Koynunda çift portakalı
Gerdanında beyazı var

Kara kaşlar yay misali
Siyah saçlar turna teli

Şeker şerbet kaymak dili
Bülbül gibi avazı var

Salına salına gider
Gönül sensiz dünya nider
Bakıp bakıp kaş göz eder
Sanki benimle sözü var

Bulali düşmüştür aha
Arzuhal gönderem şaha
Yemin ederim vallaha
Bu kızın bende gözü var

Şahistanoğlu Bahri©

1879-1922. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Yaşamına ilişkin somut bilgi bulunmamaktadır. Ancak teyzesinin oğlu olan *Aşık Hıfzı* (1860-1915) ile aynı dönemlerde yaşadığı bilinmektedir.

Aşıklık geleneğini ve şiiri babası *Hasan*'dan kardeşi *Osman* ile birlikte öğrendi. *1. Dünya Savaşı* (1914-1918) dönemindeki çete savaşlarının yöredeki koluna öncülük ettiği yolundaki veriler yaşamına ilişkin bazı ipuçları vermektedir.

Şiirlerinde değişik konuları işleyen *Şahistanoğlu Bahri*'nin bugüne ulaşan fazla eseri bulunmamaktadır.

Beni

Bir evrak yazayım gözüm yaşıyla
Unutma duadan sen ana beni
Felek beni sizden ayrı düşürdü
Kader kısmet çeker her yana beni

Ayrılık ateşi sinemi yaktı
Gözlerimden yaş yerine kan aktı
Cenabı zül celal hasrete baktı
Sıladaki yoldaş yarene beni

Hak sana emanet Osman kardeşin
Akmasın biz için gözünden yaşın
Pür silah olmuşum düşmana karşı
Devletim bırakmış meydana beni

Recep Hafız yollarıma bakar mı
Ahmet'in gözünden yaşlar akar mı
Vücudunu ateşlere yakar mı
Anam getirir mi lisana beni

Bahri'yim serimde çoktur dumanım
Halk eden hallaka vardır gümanım
Beni gözden atma validem hanım
Emanet figanet yezdana beni

Aşık Yanarı©

1910-1995. Artvin'in İşhalbir (şimdiki adı Kalburlu) köyünde doğdu. Asıl adı *Mahmut Acar*'dır. Köylerine gidip gelen

aşıklardan etkilenererek küçük yaşlardan itibaren şiirle ve aşıklık geleneğiyle ilgilenmeye başladı.

Bir gece rüyasında gördüğü *Koroğlu*, yerden bir avuç çamurlu toprak alıp sıkınca 3 damla döküldü. *Yanari*'ye de aynı şeyi yapmasını sıkmasını söyledi.

Ancak *Yanari* sıkarken eli acıdığı için su damlamadan uyandı. Bu arada ise avucunda birkaç damla su birikmiş olduğunu gördü. Ertesi sabah yöredeki bir pınarın başına gidip ilk deyişini söyledi.

Bağlama çalmayı kendi kendine öğrendi. Mahlasını da kendi koyan *Aşık Yanari*, köyünde aşık olduğu kızla evlendi. 1953 yılında eşinin ölmesiyle yeniden evlendi. Yörenin bilinen en önemli aşıklarıyla karşılaşp deyişmelerde bulunan *Yanari*, *Huzuri* gibi aşıkları kendisine usta kabul edip onlarla atışmadı.

Yazmadığı için günümüze sınırlı sayıda şiiri kalan *Aşık Yanari*, ağırlıkla din olmak üzere çeşitli konuları işledi. Özellikle divanlarından birkaç örnek yazılı olarak kalmıştır.

İşhalbir

Baştan iki mah'le barışık değil
Yar olmaz kimseye gülün İşhalbir
Adamı gurbete alışık değil
Ulaşmaz uzağa elin İşhalbir

Sirya Orcuk bir hizaya geçersin
Onlar ile sen nasıl yük açarsın

Günde üç dört havuz bir su içersin
Ona göre çıkar malın İşhalbir

Derler ihtiyarlar derler neneler
Sular akmaz kuru kuru daneler
Meyve mahsul vermez bazı seneler
Nedir anlamadım felin İşhalbir

Yanari söylüyor aşkına dalgın
Olmadı bir kabul duası halkın
Ne bir radyon vardır ne de bir çalgın
Kırıldı mı sazın telin İşhalbir

Sefil Seyyahi©

1944 yılında Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Nihat Muratoğlu*'dur. İlkokulu köyünde okudu.

Küçük yaşlarda babası ve amcaları aracılığıyla şiire ilgi duymaya başladı. Aynı dönemlerde mey ve tulum çalmayı öğrendi. Ancak ilk gençlik yıllarında ve özellikle askerde şiir yazmaya yöneldi.

İran'dan İngiltere'ye birçok ülkeyi dolaştı. Her gittiği yerde karşılaştığı ilginçlikleri, sorunları şiire döktü. Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğinin yanında dolaştığı yerlerde karşılaştığı birçok şair aracılığıyla şiire ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Sefil Seyyahi şiirlerinde yaşama ilişkin birçok konuyu işlerken, genellikle eleştirel bir dil kullanmaktadır.

Ayrıca 20. yüzyılın başlarında yaşamış *Yozgatlı Seyyahi* (*Aşık Çelebi* olarak da bilinir) ve 17. yüzyılda yaşamış bir *Seyyahi* daha bulunmaktadır.

Arayı Arayı

Arayı arayı bir sanat buldum
Ne zaman nerdesin belli etmiyor
Sefayı cefayı yollara saldım
Kilometre taşı hesap tutmuyor

Bu sanatı kim sevdirdi bilemem
Yirmi yıldır bir mekanda olamam
Sağlığımdan başka birşey dilemem
Kırk üçümü otuz beşe çatmıyor

Azerbaycan eli İsfahan çölü
Bağdat'ı Basra'yı Kerbela yolu
Cidde'yi Riyad'ı Mekke'nin eli
Kavurup sıcağa hile katmıyor

Sefil Seyyah ne gezersin bilinmez
Ne desen haklısın sana gülünmez
Bu dalgada bu denizde kalınmaz
Kader falı hiç numara yutmuyor

Bu Zamanda

Bu zamanda nerde kopar bilinmez
Yeminli noterli dostluk bağları
Beş yıl on yıl misal diye alınmaz
Gelip geçer o güzelim çağları

Güvenirsin kendin kadar pek yüce
Konuşurken eksik dersin bir hece
Bakarsın ki apansızın bir gece
Hafif serin rüzgar yıkar dağları

Muhtaç olur isen hergün birine
Ayağın yorgana hafif sürüne
Sefil Seyyah gam yüküne bürüne
Ta içten eriyor yürek yağları

Hodlu Sefili©

1940 yılında Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet Asan*'dır. İlkokulu köyünde okudu.

Şiire ve aşıklık geleneğine ilgisi küçük yaşlarda başladı. Köyünün aşıklarından *Şamili*, *Mahcubi* dışında *Narmanlı Sümmani* gibi birçok başka aşığın şiirlerini öğrenerek kendini geliştirdi. Köylerine gelip giden aşıklar aracılığıyla bilgisini pekiştirdi. Ayrıca yörede anlatılan birçok halk hikayesini öğrendi.

Yaşamındaki sıkıntılardan yola çıkarak *Sefili* mahlasını kendine uygun gördü. Son yıllara dek şiirlerini gizli tuttu.

Birçok defter doldurmuş olmasına karşın kimseye göstermedi ve çoğu tanıdığı bile *Sefili*'nin şiir yazdığından haberdar olmadı.

Ayrıca *Aşık Efkarî*'yle deyişmelerde bulunan, 1920'lerin başında yaşlı bir nine olarak anımsanan ve asıl adı *Safiye* olan bir *Sefili*, Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünden, asıl adı *Mevlüt Gökâl* olan *Sefili* ve asıl adı *Habil* olan Şavşat'ın Tibet (şimdiki adı Cevizli) köyünde doğan bir *Sefili* daha bulunmaktadır.

Gözlerim

Şu fani alemde seyran eyledim
Ağlasana ne durursun gözlerim
Zalim gurbet eli mesken eyledim
Ağlasana ne durursun gözlerim

Her zaman acıdır gurbette aşım
Feleğin elinden ağrıyor başım
İstemem sağlığı bitiktir işim
Ağlasana ne durursun gözlerim

Gezdim bu diyarı bulmadım fayda
Kimisi gurbette kimisi köyde
Ayrılık verilmiş bize ne fayda
Ağlasana ne durursun gözlerim

Bağım dumanlıdır ötüşmez kuşlar
Aksine gidiyor tuttuğum işler

Feleğin sitesi bağırimi haşlar
Ağlasana ne durursun gözlerim

Viran olmuş bizim baba yurdumuz
Günden güne artar bitmez derdimiz
Sefili'dir mutlu değil ferdimiz
Ağlasana ne durursun gözlerim

Vurdu Deprem

Vurdu deprem Marmara'yı salladı
Mevlaya emanet olsun canımız
Dünya ayaklandı yardım yolladı
Demek tükenmemiş daha günümüz

Cesetler çoğaldı tabut bulunmaz
Yolları yıkıldı yarenler gelmez
Şu fani alemde yüzümüz gülmez
Nahak yere aktı bunca kanımız

Can cesette durmaz birgün ayrılır
Vakit gelir ruh bedenden sıyrılır
Mevlanın emriyle alem kayrılır
Daha tükenmemiş ab u danemiz

Sefili'yim elim durmaz yazıyor
Dertlerini peşi sıra diziyor
Zalim felek bizim elde geziyor
Gitti birçoğumuz kaldı binimiz

Hodlu Saidi©

1810-1848. Artvin'in Yukarı Hod (yeni adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Sait*'tir. Küçük yaşlarda medrese eğitim aldı.

Aldığı dini eğitimi geliştirerek köyünde imamlık yapmaya başladı. Doğum ve ölüm tarihlerine ilişkin kesin bilgiler bulunmamakla birlikte yaklaşık 1810 yılında doğduğu tahmin edilmektedir.

Hodlu Şamili ile aynı dönemin aşıkları olduğu bilinmektedir. Hocalık yapan *Saidi* namaz kıldırırken pencereden atılan bir kurşunla öldürüldü. Kesinlik kazanmamakla birlikte, aynı kıza aşık olduklarından dolayı, *Şamili* bu olaydan sorumlu tutuldu.

Hodlu Saidi, şiirlerinde genellikle sevgilisini ve ona ulaşamamasını yansıtmaktadır.

Aşık Saidi'nin ağızdan ağza aktarılan şiirleri ilk kez derli toplu olarak *Mehmet Koç*'un araştırmalarında yer aldı. Kendi döneminden kalma yazılı bir kayıt ise bulunmamaktadır.

Saidi'nin elde kalan şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda yayınlandı.

Hodlu Saidi köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Allah İçin

Gidersen selam et bivefa yare
Unutmasın beni yar Allah için

Hüsnüne göz geçir benden yadigar
O nazlı yarimi gör Allah için

Bilirsin halimi sitemkarımı
Dahi pervaneye yaktın narımı
Niyazım var تنها düşür yarimi
Mübarek hatırın sor Allah için

Saidi figanım çıkar semaya
Beni koy'vermezler derdim demeye
Derdimi yazmışım gelen nameye
Meraklı bil halden yar Allah için

Eğlencesi

Geldi geçti yaz ayları yürümez
Yüce dağlar imiş kar eğlencesi
Sevda çeken asla karar kılamaz
Elbette olmazsa bir eğlencesi

Tıfıl şebhezerler ala sevinir
Dünyada zenginler mala sevinir
Bülbül gonca iken güle sevinir
Biçare aşğın yar eğlencesi

Aşk ateşi sakın oldu bu serde
Sen beni uğrattın kavgaya derde
Said nice durur Hod gibi yerde
Elbette gönlünün var eğlencesi

Aşık Sadıki©

1892-1948. Artvin'in Aşağı Hod (yeni adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Ahmet*'tir. Yörede *Kürdoğlu Molla Ahmet* olarak da bilenen aşık doğuştan görme engelliydi. Ancak duyduklarını belleğine yerleştirmesi sayesinde hem usta malı türküleri hem de kendi türkülerini söyledi.

Günümüze aktarılabilmiş fazla şiiri bulunmayan *Aşık Sadıki*'nin, akranı *Sefil Heyrani* ile deyişmelerde bulunduğu bilinmesine karşın bunlar kaynaklara aktarılmamıştır.

Yaşamı yoksulluk içinde geçen *Aşık Sadıki* bir kaza sonucu öldü ve köyünde toprağa verildi.

Düşer

Bir güzel girende on beş yaşına
Ağ göğsün üstüne cimcime düşer
Açılır veçhinde gülü nergisi
Al yanak üstüne simsime düşer

Bu benim bahtımı zay eyleseler
Akan gözyaşlarım çay eyleseler
Bugün güzelleri pay eyleseler
Bari bir anlasak kim kime düşer

Bu benim çektiğim ah u zar ise
Yüreğimde yanan aşkın nar ise

Der *Sadık* nerde güzel var ise
Ya burunsuz ya da hımhıma düşer

Senin

Faniden bekaya hicret eyledin
Feth-i gülşad olsun yolların senin
Münkiren hazreti soran da sual
Aça bülbül gibi dillerin senin

Bazı rivayette olunur haber
Kuzusu yanında olur muteber
Cennette nevaya varırsan eğer
Huri kılman olur kulların senin

Kamil Usta çeker daim firkatı
Der *Sadık* vird eyle her zaman hakkı
Cennet-i alada kalırsın baki
Açıla her yana kolların senin

Hodlu Rufai©

19. yüzyılda Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde yaşadı. Asıl adı *Yusuf* tur. Anlatılara göre *Osmanlı-Rus Savaşının* son yılında (1878) öldüğü sanılmaktadır.

Aşıklık geleneğinin yoğun olarak varlığını hissettirdiği bir dönemde yaşayan *Aşık Rufai*, ayrıca gelenekleri öğrenmede dayısı *Aşık Saidi*'nin yardımını gördü.

Her ne kadar kaynaklarda sözedilmese de dayısı *Saidi*'nin akranı olan *Aşık Şamili*'den de etkilendiği düşünülebilir. Gözleri görmediği halde topraktan çeşitli mutfak eşyaları yaparak yaşamını sürdürdü. Kuranı ezberleyerek hafız olan *Aşık Rufai*'nin sevgilisini kokusundan tanıdığı söylenir.

Benim

Ama geldim bu cihana etmedim firkat-ı ah
Evrağımı böyle yazmış büyük ilahım benim
Beni yakıp ihrak eden dilber-i cemal-i mah
Ey peri insaf eyle ki tutacak ahım benim

Böyle gelmiş böyle gider sevenler oda yanar
Gül dalına bülbül değil sakar kargalar konar
Bir ateş saldın özüme yandıkça içim kanar
Neden bana çektirirsin afet-i şahım benim

Ulu hakkın kelamını görmeden hıfz eyledim
Erenlerin meclisinde aşk deryasın boyladım
Kimseye avuç açmadım şerre hiç meyletmedim
Der *Rufai* o cananı yakar günahım benim

Düşürdü

Kime şekva edem kime yalvaram
Beni bir vefasız yara düşürdü
Muhabbet eylemez selamı kesti
Yaktı dil hanemi nara düşürdü

Ben de o güzeli sadıktır sandım
Tatlı sözlerine aldanıp kandım
Ellere meyletti yandıkça yandım
Dertten kasavetten zara düşürdü

Bana reva gördü derdi efkarı
Tartılmaz bu aşkın zararı karı
Rufai gezemez gurbet diyarı
Felek beni böyle zora düşürdü

Hodlu Rahmani©

1865-1915. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman*'dir.

Yusufelili Mahiri'nin yaşam öyküsünde olduğu gibi, birçok aşığın tersine çocukluk yıllarında şiir ve türküye oldukça yabancı biriydi. Özellikle bir eğlence sırasında hiçbir türküyü söyleyemediğinden dolayı defalarca arkadaşları arasında mahcup duruma düştüğü anlatılmaktadır.

Yine böyle bir gece evine gidip yattıktan sonra gördüğü rüyayla aşık oldu. Ertesi gün dolan içini ise amcasının oğlu *Molla Mehmet*'e boşalttı. Aslında sessiz ve neredeyse konuşmaktan çekinen bu insanın böylesine türküyü söylemesi kısa sürede çevrede duyuldu.

Şiirlerinde genellikle sevda ağırlıklı konuları işleyen *Rahmani*, 1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) dönemindeki seferberlikte köyünü terkederek Kayseri'ye göçtü ve orada öldü.

Ayrıca 1925 doğumlu Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünden asıl adı *Abdullah Aslan* olan bir *Rahmani* ve asıl adı *Ali Çırçır* olan Erzurumlu bir *Rahmani* (1942-1993) daha bulunmaktadır.

Akranın Ben Güzel

Akranın ben güzel şah-ı hubanım
Yanağında hallar düzülmededir
Kadir bilmez yara kadrım bildirdim
Yandı kara bağrım ezilmededir

Canan o hubluğun nettin neyledin
Destinden hatemi aldın yolladın
Ben ki seni sevdim niye söyledin
Katle ferman yazı yazılmadadır

Kul Rahman özünü nara basmıştır
Cilvekar eylemez ülfet kesmiştir
Ben canandan canan benden küsmüştür
Geçti bu genç ömrüm üzülmededir

İstiyor

Bir niyazım vardır ey peri sana
Eski yaram hep dermanı istiyor
Aşnalığın yoktur demez merhaba
Dudu gibi hoş lisanı istiyor

On altıda düştüm bu aşkı çarka
Od düştü canıma cismimi yaka

Ne saltanat devlet dayandık kırka
Gönül yine nevcivanı istiyor

Kul Rahman cefada zinnet ne lazım
Al yanaktan buse himmet ne lazım
Ne saltanat ne mal devlet ne lazım
Müştak cemal ol cananı istiyor

Aşık Perişan©

1937-2008. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Hüseyin Mutlu*'dur. İlkokulu köyünde okudu.

Küçük yaşlardan itibaren ailesinden ve çevresinden aşıklık geleneğini öğrendi. Önce usta malı türküleri söyleyen *Aşık Perişan* zamanla kendi şiirlerini yazmaya başladı.

Değişik zamanlarda köyünde ve başka yerlerde görüştüğü aşıklarla karşılaşmalar yaptı.

İlkokul yıllarından beri şiir yazan *Aşık Perişan*'ın birçoğu yazıya geçmemiş yüzlerce şiiri bulunmaktadır. Özellikle doğaçlama söylediğinden dolayı, akılda kalmadığı ya da kağıda geçirilmediğinden çoğu zaman yitip gitmektedir.

Toplumsal taşlamalardan sevgiye, gurbet yaşamından sıla özlemine dek birçok konuyu işleyen *Aşık Perişan*'ın şiirleri çeşitli dergi, gazete ve araştırmada yer aldı. Ayrıca bazı şiirleri bestelendi.

Aşık Perişan Bursa'da öldü ve orada toprağa verildi.

Ayrıca asıl adı *Vartan* olan Ermeni kökenli Akhisarlı bir *Aşık Perişan* (1820-1881) daha bulunmaktadır.

Beni Beni

Selam sabahı kestiler
Ağlattılar beni beni
İdam edip de astılar
Bağlattılar beni beni

Bana uzaktan baktılar
Bağrıma hançer çaktılar
Kırmızı lamba yaktılar
Dağlattılar beni beni

Bir köle gibi sattılar
Gurbet ellere attılar
Hep dostlarım terkettiler
Eğlettiler beni beni

Der *Perişan* serden sere
Bak ki geldik nerden nere
Vurdular hep yerden yere
Sağlattılar beni beni

Felek

Yaktı beni ayrılığın yarası
Ne ağlattın ne de güldürdün felek

Gurbet el dediğin bir baş belası
Yüzümde rengimi soldurdun felek

Gurbetin yolları yol oldu bana
Aktı gözyaşlarım sel oldu bana
Can ciğer dostlarım el oldu bana
Ölmeden tabutum kaldırdın felek

Kara bela gibi başımda durdun
En sonunda beni kalbimden vurdun
Pay eyledin kurda kuşa yem verdin
Bir kara kuyuya doldurdun felek

Der *Perişan* benim belalı başım
Tükendi kalmadı ekmeğim aşım
Ne akraba kaldı ne arkadaşım
Tükettin ömrümü öldürdün felek

Hodlu Noksani©

1922-1964. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *İbrahim Muratoğlu*'dur. Aşık edebiyatıyla içiçe olan ağabeylerinin de bilgilerini aktarmalarıyla aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrendi. Önceleri aşıklık geleneğinde şiir ve türküleri ezberleyip kaydeden *Aşık Noksani*, yaklaşık 18 yaşlarından itibaren kendi de şiir yazmaya başladı. Bu ilk şiirlerin bazılarında kendi adını, 1940'ların 2. yarısından sonra *Noksani* mahlasını kullanmaya başladı.

İlkokul öğrenimi olmasına karşın babası ve ağabeyinden Arapça ve kısmen Farsça öğrendi. Şiirlerinde zaman zaman *Sümmani* ve *Şenlik* şiirinde olduğu gibi Farsça etkiler görülmesine karşın ağırlıkla yalın Türkçeyi kullandı.

Şiirlerinde genellikle aşk ve doğa konularını işledi. Ancak taşlama ve övgü konulu şiirleri de bulunmaktadır. Öldüğünde geride, kendi şiirleri dışında *Sivaslı Aşık Talibi*'den *Hodlu Şamili*'ye dek birçok aşğın türkü ve şiirlerinden oluşan yüzlerce sayfayı bulan elyazması ve daktilo edilmiş notlar bıraktı.

Hodlu Noksani'ye ilişkin bir araştırma *Bekir Karadeniz* tarafından »Hodlu Noksani, Yaşamı ve Şiirleri«(2000) adıyla yayımlandı.

Ayrıca 18. yüzyılda yaşayan *Erzurumlu Noksani*, *Posoflu Noksani* (1857-1940) ve *Sivaslı Noksani* (1899-1972) adlı aşıklar bulunmaktadır.

Derde Dermana

Gayrı veda edem hasta haneye
Yolu düşürmesin derde dermana
Sağda solda yasal yatar hastalar
Kulu düşürmesin derde dermana

Bin naz ile büyötmüştür anneler
Hasta düşer inil inil iniler
Arar da bulmaz derde çareler
Salı düşürmesin derde dermana

Attı kısmet Türkiye’de çok gezdim
Başımdan geçeni kalemle yazdım
Çekilmez kahrı var usandım bezdim
Eli düşürmesin derde dermana

Gönül ister yuvasını bulmayı
Dileğimdir kurtar mevlam cümleyi
Zulüm derler gurbet elde ölmeyi
Ölü düşürmesin derde dermana

Mevlam de ki *Noksan* benim kulumdur
Bu yalan dünyanın sonu ölümdür
Genç yaşında derde düşmek zulümdür
Hali düşürmesin derde dermana

Gelir Geçer

Gece gündüz bir hayale yanarım
Belki o sevdiğim yar gelir geçer
Meşakkatle büryan oldu her yanım
Yangın yüreğimden kar gelir geçer

Kalmadı takatim durdu dizlerim
Bir an için o cananı özlerim
Leyl ü nehar yollarını gözlerim
Belki o sevdiğim er gelir geçer

Tarar saçlarını süzer kaşını
Çok kıymetli bilir kendi başını

Bilmem ki bilir mi müşkül işini
Usuldur ehli dil der gelir geçer

Kara talih kör bahtımdan usandım
Gönül karda yar koluna yaslandım
Dünkü cehaletten bugün uslandım
Sinnim atladıkça ar gelir geçer

Gönül bazı dolar aşkın bağına
Hata söz söylemem asla eğrine
Samyeli esmede sinem şehrine
Noksan'ın günleri zor gelir geçer

Aşık Nidasız©

19. yüzyılın 2. yarısında Ortaköy (Berta'da) doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmayan *Aşık Nidasız*'ın küçük yaşlarda aşıklık geleneğini öğrendiği ve şiir yazmaya başladığı bilinmektedir.

Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) döneminde Bursa'nın Soğukpınar köyüne göçtüğü, daha sonra ise sevgilisinin geldiği anlatıları ve birkaç şiiri dışında başka bilgi yoktur.

Soğukpınar köyünde öldü ve orada toprağa verildi
Bir Bu Yandan

Kaşına kalem yaptırın
Bir o yandan bir bu yandan

Ne olur biraz öptürsen
Bir o yandan bir bu yandan

Baktıkça derdim çoklanır
Kuşağında koş yuhlanır
Koynunda narlar saklanır
Bir o yandan bir bu yandan

Nidasız kalbim kesili
Sevgilim gezer küsülü
Elmas küpeler asılı
Bir o yandan bir bu yandan

Sen Sefa Geldin

Bir bakışta gezişinden tanıdım
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin
Sevda ateşine yanan ben idim
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Sen de gördün muhacirlik tarzını
İşledin sünneti hakkın farzını
Nice yıldır çeker idim arzunu
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Ateşin kar etti bu şirin cana
Hayıf ömrüm geçti hep yana yana
Mektup ile selam yazardım sana
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Ah edince bu yüreğim eridi
Sel sel olup didem yaşı yürüdü
Alem bilir *Nidasız*'a yar idi
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Aşık Meraki©

1925 yılında Artvin'in Tolgum (şimdiki adı Salkımlı) köyünde doğdu. Asıl adı, *Yusuf Biber*'dir. İlkokulu Artvin'de okudu.

Küçük yaşlarda şiire ilgi duymaya ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı. İlk şiirini 20 yaşlarında yazdı. Babası akordeon, annesi ise akordeon ve santur çaldığından müziğe yatkın bir ailede büyüdü. Kendisi de zamanla akordeon çalmayı öğrendi.

İlk dönemde *Yusuf*, *Coşkuni* gibi mahlasları kullandı. Yaklaşık 40 yaşlarında *Artvin Halk Eğitim Müdürlüğü* tarafından çıkarılan » Çoruh« adlı dergide gördüğü *Aşık Efkarî*'nin bir şiirine yazdığı benzer şiiri *Efkarî*'ye yolladı. Bir süre sonra *Efkarî*'den gelen mektupta önerilen *Yanari* mahlasını kullandı. Ancak sonraki yıllarda rüyasında gördüğü siyah cüppeli 2 adamın getirdiği bir mektuptan sonra *Meraki* mahlasını aldı.

Özellikle Kuzeydoğu Anadolu aşıkları olmak üzere birçok aşıkla karşılaştı ve dostluk kurdu.

Şiirlerinde hemen her konuyu işleyen *Meraki*'nin birçok eseri değişik gazete ve dergilerde yer aldı. Zaman zaman bazı okullardaki edebiyat derslerine de katılıp şiire ilişkin söyleşilerde bulundu.

Bazı yarışma ve şenliklere de katılan *Meraki*, değişik ödüller aldı.

Meraki, şiirlerinin bir bölümünü »Her Telden Bir Ses« (1963), »Kalpten Kaleme«, (1966), »Gönülaçar«, (1988) ve »Sonbahar Yağmurları«, (2005) adlı kitaplarda topladı.

Geldim

Aşkın ile şahım gayet hastayım
Lütf ü kereminden dermana geldim
Giydim karaları bugün yastayım
Salavat getirip imana geldim

Beklerim cürmümü varsa kusurum
Enelhak lafzını diyen Mansurum
Senden başka inan yar sevmiyorum
Hasılı sözüne gümana geldim

Serimi koymuşum yarim yoluna
Çokça eza etme aciz kuluna
El bağlanıp divan duram soluna
Çok şükür böyle bir zamana geldim

Meraki içinde ne var bilmedin
Ömür boyu inim inim inledim
Gülenlerle birgün olsun gülmedim
Yar senin dilinden amana geldim

Olmayınca

Her güzele a dost güzel diyemem
Güzel neye yarar huy olmayınca
Bundan başka gayrısını bilemem
Güzel avlanamaz toy olmayınca

Ne hoş olur yarı dizde sevmesi
Cana şifa koynundaki meyvesi
Gerdan kilididir ilik düğmesi
Cana yakın olmaz muy olmayınca

Meraki güzelden el aman dedik
Şu güzel sevmeden çok tokat yedik
Mecnun olduk Leyla için üstelik
Düşer sahralara pay olmayınca

Hodlu Mahcubi©

Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi yoktur. Ancak 19. yüzyılın sonu ya da 20. yüzyılın ilk yıllarında öldüğü sanılmaktadır. *Hıfzı Baba*'nın *Mahcubi*'nin ölümü üzerine yazdığı bir şiirinden yola çıkılarak *Hıfzı*'dan (1860-1915) daha önceki bir dönemde öldüğü var sayılmaktadır.

Bazı kaynaklarda ise 1912 yılındaki *Balkan Savaşı*na katıldığı ve daha sonraki bir dönemde öldüğü aktarılmaktadır. Göle'nin Çardaklı köyünde uzun süre imamlık yaptı. Aynı köyde *Aşık Müdami* tarafından bulunan bir cönkte de şiirlerine rastlanan *Aşık Mahcubi*, ağırlıkla dini olmak üzere

sevgi, ayrılık gibi konuları işledi.

Aşık Mahcubi, destanları ve zincirleme şiirleriyle de günümüze önemli örnekler bırakmıştır.

Kızhanım

Nice bir çekeyim firhati nazı
Kar eyledi şirin cana Kızhanım
Alma bu düşkünün ah u zarını
Nice yalvarayım sana Kızhanım

Batum Livaneli vasfın neylesin
Kars ile Erzurum saçını örsün
Alay Gürcistanlı selamın dursun
Gene azdır ol ilvana Kızhanım

Bülbüller zar eder güllere karşı
Gel beni ağlatma ellere karşı
Gönderme *Mabcubi* çöllere karşı
İnsaf edip gel imana Kızhanım

Uyanıktır

Uyan bir kere kıl idrak
Gani süphan uyanıktır
Ezelden kuhni zatından
Veli her an uyanıktır

Sıva endişesin atan
Marifet kenzine batan

Hakikat rahını tutan
Kamu irfan uyanıktır

Hüda haffından ol dağlar
Ruz u şeb her daim ağlar
Gözünde yaşları çağlar
İdar giryan uyanıktır

Semada cümle melekler
Dahi deryada semekler
Dolanır bunca felekler
İder devran uyanıktır

Seherde açılır güller
İdemez vasfını diller
Anın meftunu bülbüller
Kılar efgan uyanıktır

Elest-i bezm ayetine
Bakın nur-i sıfatına
Hüdanın şem-i zatına
Olan pervan uyanıktır

Elemi aşkıla meczup
Ki iğndellah ola merğup
Utan ki yattın ey *Mahcup*
Nice hayvan uyanıktır

ARDANUÇ

Osman Kaya©

1947 yılında Ardanuç'un Göraşet (şimdiki adı Kutlu) köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi daha sonra İzmir'de tamamladı.

Şiire küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. 15 yaşındayken bir arkadaşıyla birlikte, başlık parası biriktirmek için gurbete çıktı. Önce İstanbul'a sonra da Adana'ya gitti.

Şiire küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. Şiiri ve aşıklık geleneğini öğrenmesinde özellikle köylüsü *Sancaktar Demirci*'nin (1917-1989) katkısı oldu. 19 yaşında 2 kitabı yayımlandı. Sonraki yıllarda ortaokulu ve liseyi bitirdi. *Faruk Nafiz Çamlıbel*, *Behçet Kemal Çağlar*, *Cemal Safi*, *Halil Soyuer* gibi birçok tanınmış şairle görüştü. Bazılarından özellikle yakın destek gördü.

Edebiyata ilişkin çok geniş bir arşive sahip olan *Osman Kaya*, kendi yöresinin birçok şairinin eserini de bulundurmaktadır.

Bazı şiirleri bestelenen, birçoğu çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlanan *Osman Kaya*'nın » Okullar Sesleniyor« (1966), »Yeşil Ada'nın Acı Destanları« (1966), »Elleme« (1983), »Yaylalar« (1985)ve »Yaşamımdan Çizgiler« (1986), » Bir Ömrün Şiirleri «(2002) ve » *Evreni Bütün Edelim*« (2003) adlı kitapları yayımlandı.

Mezarımda

Olur ya ölürsem şu gurbet elde
Bırakma ilk gece kal mezarımda
En seçkin sazları toparla gel de
Bütün şarkıları çal mezarımda

Sabah tarayınca düşen saçını
Akşam toprağıma koy birkaçını
Çiçeğim yok diye çekme içini
İstemem tomurcuk gül mezarımda

Ellerini koy da üstüne taşın
Ne idik ne olduk şöyle bir düşün
Yanağından düşen tek damla yaşın
Yeşil vaha olsun çöl mezarımda

Sakın bağışlama ben af istemem
Başka kelam başka bir laf istemem
Matem tutma siyah çarşaf istemem
Giy beyaz gelinlik tül mezarımda

Sevgilim

Her dolu kadehi bade belleyen
Mey yerine zehir içer sevgilim
Tanrı kovmaz Adem ile Havva'yı
Hayal eken hüsrana biçer sevgilim

Dağı doruğundan deldiğin zaman
Vadisinden Ağrı geldiğin zaman
Çözüp örekleri güldüğün zaman
Yanağında çiçek açar sevgilim

Tanyerinden sen çık güneş çıkmasın
Çok tarama sarı saçlar akmasın
Dolu bak gözlerin boşa bakmasın
Gider gençlik elden uçar sevgilim

Öyle uzak durma beri gel beri
Gir sokul yanıma çekilme geri
Beni senin aşkın etti serseri
Değildi ki *Osman* naçar sevgilim

Aşık Ziya Uzuntaş©

(1913-1971) Ardanuç Göraşet (şimdiki adı Kutlu) köyünde doğmuş yaşamış ünlü saz şairlerimizdendir. Okuma yazma bilmediğinden yazılı fazla eseri bulunmamaktadır.

Bağda kavga Destanı

Dersin ki mal-davar, döküldü tuza.
Zopa çoğisini, getirur diza.
Koçakça vurdılar, bir sabi “Kız’a,”
Bir oturip, görüşalım komşılar...

Mollabegi, bedbedina gerdilar.
Egitman Osman’i, yera serdilar.

İsak'ın da. üç dişini kırdılar,
Bir toplanıp, duruşalım komşılar...

Dirgan girmiş, bak Şefket'in puşuna.
Küski vurmuş, şu Mahmudun başına.
Balta degmiş, Kaya'nın da "goşuna",
Kavga dursun, sarişalım komşılar...

Ustaahmetgildur, her şeyin başı.
Bağ da Hocagıla, verdilar taşı.
Aşık Ziya sevmaz, harbi savaşı;
Beyla olmaz, barişalım komşılar...

Aşık Engüni©

1944 yılında Ardanuç'un Danzot (şimdiki adı Aydın) köyünde doğdu. Asıl adı *Yaşar Köksal*'dir. İlkokulu köyünde okudu.

Halk şiirine küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. Yaklaşık 12 yaşında gördüğü rüyada yaşlı 2 insan, kendisine zeytin sunarak *Engüni* mahlasını verdi. Şiir yazmaya ve türkü söylemeye ise bu rüyadan sonra başladı.

Okula gitme olanağı bulamayan *Engüni*, sonraki yıllarda dışarıdan ilkokul diploması aldı. Bağlama çalmayı da kendi kendine öğrendi. Daha sonra yöredeki aşıklerle karşılıklı deyişmelerde bulundu ve kendini geliştirdi.

Yöredeki bazı şenliklere katılan *Aşık Engüni*'nin şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Geleneksel halk hikayelerini anlatmasıyla da bilinen *Aşık Engüni*, şiirlerinde hemen her konuyu işlemektedir.

Artvin'e Gelsin

Arhavi sahilde denize bakar
Atmaca yırtıcı çok canlar yakar
Nisanda mayısta filiz çay çıkar
İçmek isteyenler Artvin'e gelsin

Hopa'da sanayi ağır yapısı
Birbirinden farklı olur hepsi
Meşhurdur limanı Sarp'ın kapısı
Geçmek isteyenler Artvin'e gelsin

Borçka'nın üstünde Karçalı Dağı
Muratlı civanlı çay fındık bağı
Karagöl, baklaya eserin çoğu
Ölçmek isteyenler Artvin'e gelsin

On üç tüneli var geçilmez yaya
Barajlar su doldu dayandı köye
Haziran temmuzda yüksek yaylaya
Göçmek isteyenler Artvin'e gelsin

Berta ve Şurmak'ta üzüm bağları
Murgul'dadır bakır maden dağları
Kabarçet ormanı, tomruk tığları
Biçmek isteyenler Artvin'e gelsin

Pınarlı Köyü'dür Şavşat'ın özü
Sahara, Cengelek, Arsiyan düzü
Karışık yayılır koyunla kuzu
Seçmek isteyenler Artvin'e gelsin

Turistler de Çoruh boyu gelirse
Dört Kilise, Kevek, İşhan bilirse
Yusufeli su altında kalırsa
Kaçmak isteyenler Artvin'e gelsin

Ardanuç'un asla olmaz hilesi
Bilbilan'dır Kürdevan'ın yaylası
Ferhatlı'yla Gevhemik'in kalesi
Uçmak isteyenler Artvin'e gelsin

Unutamam öğreteni, yazanı
Bozulmasın Cumhuriyet düzeni
Aşık *Engün* gibi dertli ozanı
Deşmek isteyenler Artvin'e gelsin

Yaylalar

Rengi menekşeden kokusu gülden
Sedası bülbülde lezzeti baldan
Sordum soruşturdum ovadan çölden
Dediler sevdiğin ölmüş yaylalar

Sorarsan söyleyem bizim yayladan
Kara kargalara kalmış yaylalar
Haziran Temmuz'da yaz aylarıdır
Erkenden çiçeği solmuş yaylalar

Sarı çiçek merhem olmaz yaraya
Altmış yılım gelmiş gitmiş araya
Engüni ustayı almış sıraya
Şaziye'm defterden silmiş yaylar.

Oğul

2011 Ocak ayında Ankara'da kalp ameliyat olmaya gelen şair
oğluna şöyle seslenir.

Gurbet elde sıkıntıda dardayım
Haberim alıp da gelesin oğul
Bedenimde üç yerimden zordayım
Acele bir çare bulasın oğul

Her serviste yeni tahlil verdiler
Vücut ağır dolaştırdı yordular
Gelmişimi geçmişimi sordular
Düzen böyle imiş bilesin oğul

Ben konuştum doktor hekim sustular
Röntgen filim kare kare astılar
Boğazımdan göbeğime kestiler
Kanayan yaramı sarasın oğul

Yağmur yağar akan sular durulmaz
İstenilen her menzile varılmaz
Kan isterler Ankara da bulunmaz
İstene kanımı bulasın oğul

Nice olur bu dünyada haliniz
Çiçek açsın meyve versin dalınız
Bacı kardeş hep beraber olunuz
Geçmişî kafandan silesin oğul

Bak, *Engüni* ne söylüyor yazıyor
Dertlerini birer birer diziyor
Felek bir gün düzenini bozuyor
Önceden tedbirin alasin oğul

Arkadaş

Kışın şehirdeyim yazın köydeyim
Gezer göçmen kuşa döndüm arkadaş
Haziran temmuzda Ağrı Dağında
Yatar kalkmaz kışa döndüm arkadaş

Bir zamanda koku saçtım gül gibi
Şimdi gözden düştüm eski çul gibi
Yağmur yağmış gün görmemiş yol gibi
Aynen öyle yaşa döndüm arkadaş

Bazı haram dedik bazı da helal
Bazı Cemal dedik bazı da Celal
Yıprana yıprana oldum bir hilal
Kırpık üstü kaşa döndüm arkadaş

Engüni'yim ateş sardı bacayı
Çok yalvardım kabul etmez ricayı
Karıştırdım gündüz ile geceyi
İçmeden sarhoşa döndüm arkadaş

Belli

Ne biçim ortama kaldık efendim
Ne yaşayan belli ne ölen belli
Günden güne dert üstüne dert gelir
Ne ağlayan belli ne gülen belli

Herkesi bir telaş aldı yürüdü
Çekildi damarda kanlar kurudu
Biraz önce cüzdanımda var idi
Ne yitiren belli ne bulan belli

Zaruri ihtiyaç üstü üstüne
Mektup yazamıyor dostu dostuna
Böyle mi düşülür insan kastına
Ne gizleyen belli ne çalan belli

Şair Engüni'yim aciz haneden
Usandım aylardan bıktım seneden
Onlar kötü biz iyiyiz vadeden
Ne gerçeği belli ne yalan belli

Engüni (Yaşar Köksal), 1944 Danzot'ta dünyaya gelmiş. İlkokul 2. sınıftan terk. İlkokul diplomasını dışarıdan almış. Hem köyde, hem de Ardanuç'ta evi var. Kışın ilçede yazın köyde kalıyor. Bağ – Kur emeklisi. Biri erkek 4 çocuk babası. Hâlâ bugün olmuş, eşi **Şaziye Hanımın** ölümüne bir türlü alışamamış. Eşinin sevgisine hürmeten bir daha da evlenmemiş.

Rasim Yılmaz, Aşık Engüni (Yaşar Köksal)

-Sayın Köksal, şiire nasıl başladınız, biraz söz eder misiniz?

-Köy sınırları içerisinde Kavelt dağında bir şehit mezarı var. Havaların kurak gittiği zamanlarda köylüler gelip burada kurban keserek yağmur duası yaparlardı.

12 -13 yaşlarındaydım... Kendi malımızın çobanlığını yapıyordum... Bir gün dağda kendi malımızı otlatırken ineklerden biri diğer hayvanlardan ayrılıp köye kaçmaya başladı. Bende geri çevirmek için bir süre peşinden koştum. Hava sisli bir gündü, ineğin arkasından koşmaktan yanım ağırdı (bizde bu durumda pasalam şişti denir). Daha fazla dayanamayıp şehitlik mezarının yakınında dinlenmek üzere olduğum yere oturdum. Oturmamla ne zaman uyuduğumu hatırlamıyorum.

Uzaktan Penege (Erzurum'un köyleri) giden iki yaşlı adam gördüm. Adamların atları meyve yüklüydü. Yakınıma geldiklerinde atlarının yönünü benden yana çevirip yanıma gelip durdular. Atların yüklerini indirmek için benden yardım istediler. Yardım ederek atlara yüklü sepetleri indirdik. Atlar otlamaya başladı. İki adam, Kavilt dağından bizim köyü izlemeye koyuldular. Bir zaman sonra biri diğerine saatin kaç olduğunu sordu. O da "ikinci vakti" olduğunu söyledi. Saati soran adam, diğerine bu gencin adını "**ENGÜNİ**" koyalım dedi. Diğer "olur" deyince bana dönüp: "Sevgili oğlum, bundan sonra senin adın "**ENGÜNİ**" dir, dedi. Bu kez atları yüklemek için benden tekrar yardım istediler. Atları yükledik, adımı koyan adam sepetin içinden birkaç avuç siyah bir şey uzatarak yememi söyledi. Ben önce verilen **şeyin siyah**

hurma olduğunu zannettim ama yediğimde zeytin olduğunu anladım. Sonra da çekip gittiler.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum, derinden hissettiğim bir uğultu sesiyle uyandım. Akşam olmuş, köy çobanı nağır (malı) götürüyordu. Duyduğum ses köy nağırının ayak sesleri olduğunu anladım.

Ayağa kalkmak istedim fakat kalkamadım. Kendimi çok halsiz hissediyordum. Çobanlar yanıma geldiler. Benim bu tuhaf halimden şüphelenerek kollarıma girip beni mezradaki evimize kadar götürdüler. Ben konuşmuyordum. Annemin hazırladığı yemekten bir kaşık bile yiyemedim. Annemin sorularına cevap veremiyor, ağlamak istiyordum ama ağlayamıyordum. Erkenden yattık.

Sabah namazı vakitlerinde mezranın yakınlarında ormandan kuşların ötüşünü duydum. Bir süre yatakta bu sesleri dinledim. Bu kuş sesleri benim ruhumda fırtınalar yaratmıştı. İlk şiirimi o saatte yazdım.

Bak

Ana uyandım uykudan
Şu kuşların sesine bak
Ana bana bir hal olmuş
Kederime yasıma bak .

Çökerdiler yüreğimi
Büktüler mi bileğimi

O yar yaktı yüreğimi
Bedenimde susuma bak.

Engüni'yim düştüm dara
Niye kalmışım avara
Başımı vursam duvara
Şu bendeki yasıma bak.

İşte Rasim kardeşim, o gün bu gündür yazıyorum.
1995 yılın da eşim Vefat ettiğinde, mezar taşı yerine bir tahta
koyduklarını gördüm. Üstünde eşimin adı yazılıydı. Onu
görünce eve geldim evi boş görünce şunu dedim!...

Ellerim koynum da kabrin başında
Acı feryadımı duy yarim yarim
İsmini okudum mezar taşında
Ayırmışlar bizi vay yarim yarim.

İşte o rüyadan sonra şiir yazmaya ve türkü söylemeye
başlayan Engüni, daha sonra yöredeki aşıklerle karşılıklı
deyişmelerde bulundu ve kendini geliştirdi.

Yöredeki bazı şenliklere katılan *Âşık Engüni*'nin şiirleri
çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Geleneksel halk hikayelerini anlatmasıyla da bilinen *Âşık
Engüni*, şiirlerinde hemen her konuyu işlemektedir.

Aşık Sancaktar©

1917-1982. Ardanuç'un Göraşet (şimdiki adı Kutlu) köyünde doğdu. Asıl adı *Sancaktar Demirci*'dir. Okula gitme olanağı bulamadı.

Aşıklık geleneği ve şiirle küçük yaşlarda ilgilenmeye başladı. Köylerine gelip giden aşıklar ve bazı yaşlı insanları dinleyerek kendini geliştirdi. Bağlama çalmayı kendi kendine öğrendi. Zamanla karşılaştığı ve dostluk kurduğu birçok aşık ve şairle deyişmelerde bulundu.

Şiirlerinde genellikle yaşadığı ve çevresinde gördüğü olayları işleyen *Aşık Sancaktar*, kendisinden sonraki bazı şairlerin yetişmesine katkıda bulundu.

Aşık Demirci'nin şiirleri herhangi bir biçimde kayda geçirilmediğinden yöredeki bazı kişilerin belleklerinde kalanlar dışında unutuldu.

Aşık Sancaktar'ın bu araştırmada yer alan »Altında« adlı şiirin dışındaki tüm şiirleri ilk kez yayınlanıyor.

Ağıt

Göç ettik, gurbete düştü yolumuz;
Duman çöktü, gün buluda karıştı...
Tolgom satarında, kaldı ölümüz;
Gökte insan. yerde melek ağlaştı...

Fireni bozulmuş, araba durmaz.
Ölüm karşımızda, hiç aman vermez.

Sığındık Mevla'ya, kulları bilmez;
Yazılar bozuldu, tedbirler şaştı...

Göraşet Köyünden, giden yolcular.
Artvin civarında, şehit oldular.
Bir tahtada, on-dört mefta yundular;
Su değil Çoruh da, al kanlar taşıtı...

Kutludan da getti, gelin İnalet.
Can havlinde gördüm, ihtiyar Mehmet.
Nefes alan bekler, Hak'tan bir medet;
Elleri duvada, diller ağlaştı..

Zendaba'dan, bir yolcudaki genç Zulal.
Dolanır evinde, bir kanlı melal.
Sana da ayandır, Ya-Rabbum bu hal;
Renk değıştı Karadeniz karıştı...

Sancaktar söyleme, ne acı şivan.
Selamet kalmadı, bir Allah diyen.
Döküldü köylerden, tanıyan bilen;
Gözyaşları, oluk oluk yarıştı...

Aşık Efkarı©

1900-1980. Ardanuç'un Basa (şimdiki adı Yolüstü) köyünde doğdu. Asıl adı *Adem Şentürk*'tür. Dedesi, Osmanlı döneminde Suriye'nin Kamışlı kasabasından Ardanuç'a göçtü. 10 yaşlarında, Merzifon'a yerleşmiş olan büyük kardeşleri ve amcalarının yanında yatılı okula gitti.

Aşık Efkarı, aşıklık geleneğine küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. 1922 yılında askerden döndükten sonra bade içerek aşık oldu. Bu olayı izleyen günlerde komşu köylerden *Abdullah Hoca* olarak da bilinen *Aşık Dur Abdal* aracılığıyla kendini geliştirdi ve geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

1966 yılında *Konya Aşıklar Bayramında* birincilik ve katıldığı çeşitli yarışma ve şenliklerde çeşitli ödüller alan *Aşık Efkarı*, sonraki yıllarda aynı şenlikte seçiciler kurulunda görev üstlendi.

11 değişik halk hikayesi *Efkarı* tarafından *Ardanuç Rivayeti* olarak anlatılıp belgelendi. Bunlar *Avcı Ahmet'in Oğlu Mehmet Bey*, *Susamoğlu Şah Yusuf*, *Köroğlu-Çoruh Kolu*, *Ferhat ile Şirin-Ardanuç Rivayeti*, *Babür Şah*, *Türk Mehmetoğlu ve Papaz Kızı*, *Kaftan Beyin oğlu Şahin Bey*, *Ali Koçal ve Mihriban Hanım*, *Adalı Hasan ile Giritli Mustafa ve Serdaroğlu Selim Han* adlı hikayelerdir. *Aşık Efkarı* Bursa'da öldü ve orada toprağa verildi.

Aşık Efkarı'nin şiirleri ve düşünceleri »Efkarı Divanı«, »Çoruh Yayınları«, »Efkarı Tefsirleri«, »Destanlar«, »Folklor Derlemesi«, »Efkarı Seyahatnamesi«, »Ardanuçlu Efkarı'nin Öğrencilere Seslenişi« adlı kitaplarda; karşılaşmaları ise »Aşık Efkarı-Huzuri«, »Sefili-Efkarı«, »Ate Sultan ve Efkarı« adlı kitaplarda toplandı.

Ayrıca Cuğolu aşıkların beşincisi olarak bilinen ve 1915 yılında Bayburt'ta ölen *Nebi Efkarı* ve Çankırı'da yaşadığı bilinen *Efkarı* adlı bir aşık daha bulunmaktadır.

Badeli Aşık Efkarî©

Aşık Efkarî “Badeli Aşık” diye adlandırılan aşıklardan olup bade içişini ise kendi anlatımlarından dinliyoruz.

Köyümüzün bir tarafında Acıelma Dağı vardır. Bu dağın batısında ziyaret makamı bulunur. Burasını ziyaret etmemi tavsiye ettiler. Büyük kardeşim Ali Ağa benim, öküzleri Kasımoğlu Pınarına götürüp otlatmamı istedi. Pınar ziyaret yerine yakındı. Öküzlerle oraya vardığımda, bir ceviz ağacının dibinde yatarak kuşların civıltıları arasında uyudum. Uykuda bir rüya gördüm.

*Bir Pir geldi: Tam bu sırada kardeşim Ali Ağa ile birlikte ziyarete gittik. Ziyaret yeri çok kalabalıktı. Sıraya girdim. Ziyaret yerinde derviş oturuyordu. Kapıda ise bir bekçi vardı. Sıra bana geldiğinde Pirin önünde bir kitap duruyordu. Herkes Pirin elini öpüyordu. Bende elini öpüp geri çekildim. Sonrada bana niçin elinin içini öptürdüğünü sordum. Pir bana marifet verdiğini söyledi. Bu sırada bir yerden düştüm. Baktım bir güzel oda. Odadan bir ses geliyordu. Hemen Kasımoğlu Pınarına koşup abdest alıp geldim. Mevliî dinledim. Mevliî bitince pirlerden birisi **Belkiya** şerbeti getirdi diye seslendi. Bir kız odaya girdi. Yüzü beyaz bir örtü ile kaplı, elinde bir ibrik, bir tepsi, tepside bir bardak vardı. Kıza hayran oldum. Şerbeti 12 kişiye dağıttı. Sıra bana geldi. Alıp şerbeti içtikten sonra tadı bütün vücudumu kapladı. Birisi ezan okudu. 2 rekat namaz kıldık. Pir Belkiya ’dan defteri getirmesini istedi. Defteri bana vererek bir sıra açmamı istediler. Bana 9 numaralı sayfayı aç dediler açtım. Bu sayfaya “**Aşık Efkarî**” diye yazdılar. Yanına da **Nazmiye Hanım** adını eklediler. Ben bunun nedenini sordum. Onlarda oğlum seni âşık defterine yazdık. Yanınada nasibin olan, bize*

şerbeti veren kızı yazdık dediler. Ben baba bu kızın adı Belkiya idi niçin Nazmiye oldu diye sordum. “Oğlum, o bugün bize hizmete gönderilmiş, bizim beynimizde belkiya ama senin aşk ortağın Nazmiye Hanım” diye cevap verdi. Sonra pirlerden biri kızı Kasımoğlu Pınarının başına getirdi. Sonra da şöyle dedi. “Birbirinize vereceğiniz vaatlere su şahit olsun.” Kız bir nar çıkardı. Bu narın kabukları altındandı. Bana Efkarı, bu narın tanesi mi çok, yoksa saçımın teli mi diye sordu. Ben narın tanesinin çok olduğunu söyledim. Eğer nar tanesi çok olursa kız bana yar olacaktı. Kızın saçının telleri çok olursa ben ona kul olacaktım. Bu sırada benim hararetim yükseldi. Kız bana hararetimi kesmesi için üç nar tanesi yedirdi. Sayım bitince onun saçının teli 3 tane fazla geldi. Kız Allah’a ısmarladık deyip yürüdü. Bende peşinden kalktım. Birde baktım ki ağabeyim ve kalabalık başucumda toplanmışlar. Bana, “Nereye gidiyorsun?” diye sordular. Kendime geldim, meğer nar tanelerini sayarken 40 gün geçmiş. Ağabeyim bana hocalar getirip okutmuş. Hocalar, Ali Ağa bu çocuk deli değil, aşıklık alameti var, sen Soğanlı Köyüne git, oradan **Abdullah Hocayı** getir bunun derdinden o anlar demişler. Ağabeyim Abdullah Hocayı getirmiş.

Bu arada 40 gün boyunca süt ve su içmiş, yoğurt yemişim. Abdullah Hoca da ağabeyime bu çocuk “Halk Aşığıdır. Bade içmiş. Sakın ona dokunmayın. Hemen bir saz getirin. Diye buyurmuş. Yakın bir köyden saz bulup getirmişler. Ben sazın sesini duyunca aklım başıma geldi. Saz çalmasını bilmiyordum. Gözlerim yaşlı olarak Kasımoğlu Pınarındaki bade içme törenini anlatmaya başladım.

*Bilmez idim uyumuşum
Kasımoğlu Pınarın da
Bir dolu verdiler içtim
Kasımoğlu Pınarında*

*Bir Pirin öptüm elini
Gösterdi aşkın yolunu
Oldum ben aşkın bülbülü
Kasımoğlu Pınarında*

*Bir güzel geldi Belkiya
Benzer on beş günlük aya
Durdum baktım kıya kıya
Kasımoğlu pınarında*

*Efkari 'nin bu rüyası
Bahse girip nar sayması
Kırk gün sürdü bu havası
Kasımoğlu Pınarında*

Ağlatırsın

*Güzel etme bu dertlere
Salma beni ağlatırsın
Benden uzak olan yere
Kalma beni ağlatırsın*

*Eski hallerin sayıp da
Canan canıma kıyıp da
Aşğım yandı deyip de
Gülme beni ağlatırsın*

El uzattım badesine
Dayanılmaz edasına
Sen de aşkın sevdasına
Solma beni ağlatırsın

Yanıyor aşığın *Efkar*
Alınmaz senden şikar
Sevdiğim bana intizar
Kılma beni ağlatırsın

Gelmedi

Güzeller toplandı geldi bahçeye
Benim sevdiceğim yine gelmedi
İsmini değişmem yüz bir akçeye
Ateş aldı tatlı cana gelmedi

Erenler bezminde bir cam doldurdu
Beni aşkın deryasına saldırdı
Ne ağlattı ne gönlümü güldürdü
Beni koydu yana yana gelmedi

Aşık Efkarî'yem tanırım yarı
Güzeller içinde yoktur ayarı
Benim için hayatımdır değeri
Bade verdi kana kana gelmedi

Artvin Ardanuç ilçesi Usot (şimdiki adı Tosunlu) köyü doğumlu, uzun yıllardır Kırşehir'de yaşamakta olan araştırmacı, yazar, şair ve avukat Adil Gül Vahaboğlu'nun 1970 yılı Ağustos ayında Aşık Efkarî ile yapmış olduğu söyleşi metni:

Türk-halk edebiyatının gücünü, çağları aşır gelmesinde aramak gerekir. Bir edebiyat, tüm gelenekleriyle yüzyıllar boyu devam etmişse, ediyorsa o edebiyatın varlığını, özünü, şeklini ve bunlardan doğan gücünü kabul etmek zorundayız. Bu bakımdan Türk-halk edebiyatı, denilebilir ki dünyanın zamana en çok dayanan edebiyatlarından biridir.

Bunda Türk ulusunun yüceliğini, yenilmezliğini, çağları yarıp gelen egemenlik aşkını, özgürlük sevdasını da bir neden olarak aramak gerekir. Eğer halkımızın öz edebiyatı bu denli yaşamışsa bunda şüphesiz ki ulusumuzun uzun ömürlü olmasının da etkisi vardır. Uzun ömürlü olmayan toplumların uzun ömürlü edebiyatları olmaz. Zaten güçlü edebiyattan yoksun olan toplumlar zaman denilen yaman savaşıya dayanamazlar. Birlikleri, dirlikleri, ülküleri ve idealleri bozular. Bu nedenle ulusumuzun, yaşadığımız yüzyılda yapmış olduğu bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerinde, kaynağını ulusal duygudan, güçten alan, ikinci meşrutiyet döneminin yarattığı dar soluklu havada bile Türk-halk edebiyatının birleştirici bir rol oynadığını da hatırlamak gerekiyor.

Mehmet Emin'in, Ziya Gökalp'ın, Ömer Seyfettin'in ulusal edebiyat damarlarına sarılmaları üzerine ulusal duygu, halkçılık ülküsü belirmeye başlamıştır. Denilebilir ki biz o zaman, o zaman koşulları içerisinde ulus ruhunu hece vezniyle yazılmış, ana sütü kadar temiz şiirlerden aldık. O hızla modern ulus ve modern edebiyat yaratma aşamalarına giriştik. Ardanuçlu Aşık Efkari, eski Türk -halk edebiyatını devam ettiriyor,

Tıpkı Yahya Kemal'in bir ada gibi aruzu devam ettirmesi ne ise. Efkari 'de yaşı, yetişme koşulları ve çevresi gereği halk edebiyatımızın eski yapısına, konusuna ve özüne bağlı kalarak. Yılmadan yürüyor. Zaten hiç bir edebiyat ne birdenbire doğar ne de birdenbire söner. Bentlerden tarlalara bağladığımız sular da böyledir. Ne birden bire gelirler ne de birdenbire kesilirler.

Mademki Efkari vardır, eserleriyle var olacaktır. Biz de onun sanatına saygılı olarak önce yaşantısından söz ederek yazımıza devam edelim.

Efkari'nin yaşamı:

Efkari, iki odalı sade döşenmiş, mütevazi evinde alnından terler aka aka bu uzun ömrünü şöyle anlattı:

Çok sevdiği sanatının kaynağı olan eşini yeni yitirmiş olmanın acısını duya duya...

"Arduç ilçesine bağlı Yolüstü köyünde doğmuşum. Tarih 1315/1900.

Babam Yusuf Pehlivan, anam Sultan Hanımdır. Öğrenime bu köy medresesinde başladım. On iki yaşımda Arduç (Adakale) İskender Paşa Medresesi'ne başladım. Okuyup-yazmayı burada öğrendim. Aşıklık hayatım, Yolüstü köyünün güzel mezralarından Kasımoğlu Pınarı başında uyurken başlar. 1922'den itibaren aşkımı ilan ettim.

Vatani hizmetime gönüllü olarak başladım ve bitirdim. Türkiye'nin otuz dokuz ilini gezdim ve birçok saz şairleri ile

tanıştım. 1933 yazı Samsun’da **Vanlı Seyrani** ve **Merzifonlu Aşık Musa** adlı arkadaşlarla 1934, de **Şavşatlı Aşık Sefili**, **Bayburtlu Aşık Burhani** ve **Yakup**’la karşılaştım. 1937 ve 1938’de **Yusufelili Aşık Huzuri**, 1945’de **Posoflu Aşık Müdami** ile, 1946 yılında rahmetli kadın şair Ardanuç Kapu köylü **Aşık Ate Sultan** ile karşılaştım.

(1)Efkari bu tarihten sonra da Türkiye nin birçok ilini gezmiştir. 1968 yılında Konya Aşıklar Bayramına katılmış ve Eğitim Bakanlığının izni ile orta dereceli okullarda öğrencilere Türk halk edebiyatı örnekleri sunmuştur. Efkari, bir ara Mustafa kemal Paşa’nın sofrasında bulunmuş ve onun iltifatlarını kazandığını da sözlerine ekliyor. Basılmış hiçbir eseri yok! Bu yolda yardımsız ve himayesiz kaldığını acı acı anlatıyor. Maddi olanaksızlıklar nedeniyle eserlerini küçük el ilanları şeklinde bastırıp dağıtıyor. Şekil, öz yönünden Türk halk Edebiyatının eski örneklerine bağlı. Esasında sanatının bu cephesi son zamanların sosyal yaşantısını dile getirmediği için sanatından pek para kazanamıyor. İki odalı bir evde oğlu ile birlikte kalıyor. Odalardan biride “Efkari Müzesi” şeklinde. Şimdilik eşini yitirmenin ızdırabı içerisinde. Sanat ızdırabı yetmezmiş gibi birde eşinin ölümü...

Efkari’nin elinden tutup eserlerini bastırın olmamış ama onun sanatı bizden çok yabancılar tarafından anlaşılmış. “Susmuş saz” adlı eseri İngiltere’de basılmış. Efkari böylece ülkemizde tanınmadan ülkemiz dışına taşmış. Nurculuk, Nakşibendîlik, Süleymancılık... gibi tarikat ve inanışlara çok kızıyor. Hiçbir tarikata mensup olmamakla övünüyor.

Ate Sultan©

1858-1968. Ardanuç'un Karsniya (şimdiki adı Kapıköy) köyünde doğdu. Asıl adı *Suna*'dır. Herhangi bir okul eğitimi almadı.

Aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlarda öğrenmeye başladı. Köylerine gelip giden aşıkların anlattığı hikayeleri, söyledikleri türküleri ezberleyerek kendini geliştirdi. Doğu Anadolu'nun yetiştirdiği en önemli kadın aşıklardan biri sayılan *Ate Sultan*, tüm şiirlerini doğaçlama söyledi. Akılda kalan ve bir biçimde başkaları tarafından yazıya geçirilenlerinin dışındaki tüm şiirleri zamanla unutulup gitti.

Döneminde yaşamış hemen her ünlü aşıkla karşılaştı. Bunlardan en bilineni ise 1947 yılında *Ardanuçlu Efkarî* ile yaptığı karşılaşmadır.

Ate Sultan köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Ate Sultan'a ilişkin ayrıntılı bir araştırma *Osman Kaya* tarafından hazırlanmaktadır.

Gider

Bir acayip kale gördüm
Kimler girer çıkar gider
Gülden aziz lale gördüm
Bilmem kime kokar gider

Senin sözlerin aladır
İnsanda nesil laledir
Kırılan hangi kaledir
Kimler bunu yıkar gider

Ate Sultan sözüm hastır
Çektiğim gam ile yastır
Giyilir çıkmaz libastır
Kim kolunu takar gider

Haram Oldu

Haram oldu dağlar bana
Sorma bana nereliyim
Kara oldu ağlar bana
Ben yürekten yaralıyım

Oğul sorma bana n'oldu
Yavrumun gül benzi soldu
Evli barklı oğlum öldü
O sebepten karalıyım

Ak göllerin sunasıyım
Ak ellerin kınasıyım
Ben Hamit'in anasıyım
Tanıdın mı oralıyım

Trabizon tütünüyüm
Kapıköy'ün bütünüyüm
Ben Yusuf'un hatunuyum
Bilir isen buralıyım

Yiğit olan biner ata
Kamçısını ata ata
Benim adım *Sultan Ate*
Tanıdın mı nereliyim

Necat Bayraktar©

1949 yılında Ardanuç'un Karsniya (şimdiki adı Kapıköy) köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Ardanuç'ta, öğretmen okulunu Trabzon'da okudu.

1967 yılında mezun olduktan sonra Türkiye'nin çeşitli yerlerinde öğretmen olarak çalıştı. Daha sonra ön lisans eğitimini tamamladı.

Şiirle ortaokul yıllarından itibaren ilgilenmeye başladı. Ancak meslek örgütlerindeki aktif katılımı nedeniyle yazmasındaki süreklilik daha sonraki dönemde oldu.

Yaşama ilişkin her konuyu işleyen *Necat Bayraktar*'ın şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmada aktarıldı.

Yaşama ilişkin her konuyu işleyen *Necat Bayraktar*'ın şiirlerinin bir bölümünün toplandığı »Gönül Duvarım«, (2008) adlı kitabı yayınlandı.

Gittiler

Ne olacak deyip yarınlarımız
Dediler ya kısmet nasip gittiler

Belki biter diye sorunlarımız
Bavulları alıp susup gittiler

Çağdaşlığı adı gibi kollardı
Çocukları okumaya yollardı
Eğitimde kenti bile sollardı
Okula kilidi asıp gittiler

Uzun yıllar peynir ekmek yediler
Suyumuz yok yol yapılsın dediler
Devlet kapısında çok beklediler
Hizmetten umudu kesip gittiler

Onca çalıştılar çok ter döktüler
Kağnılar dolusu hüznün çektiler
Yetim çocuk gibi boyun büktüler
Yaraya tütününü basıp gittiler

Duymuşlar vadiler baraj olacak
Zeytin bağlarına sular dolacak
Artvinim hayalde düşte kalacak
Köylüler kadere küsüp gittiler

İnsanı

Arkadaşı denemeden seçersen
Geride unuttur geçer insanı
Bir yerde başına bela açarsan
Bırakır ortada kaçır insanı

Karakterler iş başında denenir
Hem kayada hem mayada sınıdır
Ne zaman ki gönül gözü gönenir
Kalbinin aynası seçer insanı

Yarasına merhem süren el olur
Zaman zaman uzatılan gül olur
Yüreğinde hissedilen bal olur
Gönül kilit gibi açar insanı

Aşık Şöhreti©

1810-1870. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Şerif* tir. Bazı kaynaklarda doğum ve ölüm tarihleri konusunda çelişkiler bulunmaktadır.

Bazı kaynaklarda doğum tarihi 1795, ölüm tarihi ise 1860 ya da 1865 olarak aktarılmaktadır. Ancak babası *Sıdki*'nin yaklaşık doğum tarihinin 1768 olduğu düşünüldüğünde *Şöhreti*'nin 1800'lü yılların başında doğmuş olması akla yatkındır.

Dedesı ve babasının da aşık olması nedeniyle aynı gelenekle büyüdü. Küçük yaşlarda Ardanuç'ta medrese eğitimi gördü. Yaklaşık 18 yaşında Erzurum'a giderek *Abdurrahman Gazi* türbesinde kaldı.

Önce Şam'da, daha sonra İstanbul'da askerlik yaptı. Bu dönemde yazdığı şiirlerle, söylediği türkülerle tanındı. Askerliği sırasında gördüğü bir rüyada bir komutan tarafından verilen badeyi içerek *Şöhreti* mahlasını aldı.

Askerlik dönüşü genellikle köyünde ve Ardanuç'ta yaşayan *Aşık Şöhreti*, zaman zaman çevre illere giderek döneminde bilinen *Çıldırılı Şenlik*, *Yusufelili Mahiri*, *İranlı Ziyneti* gibi aşıklarla karşılaştı.

Cuğolu aşıkların üçüncüsü olarak bilinen *Şöhreti*, bazı kaynaklarda ise 1885 yılında yaklaşık 90 yaşında öldü ve köyünde toprağa verildi.

Acizdir

Sinem içre kurulmuştur bir kazan
Aman dedi kaynamaktan acizdir
Can bülbülü cevlan eder bir zaman
Bu kafeste oynamaktan acizdir

Demeyin gurbette yamandır işim
Çünkü sevdalıyım vardır teftişim
Ecel yastığında ağırır başım
Hasta canım inlemekten acizdir

Bilmezsiniz *Şöhret*'in siz havasını
Bu garip gönlümün gam davasını
Kilisede öten şu çan sesini
Bu imanım dinlemekten acizdir

Beni

Saki ver elinden şu dolu camı
Bir katresi kılsın mestane beni

Deme bu şarapta ne keyfiyet var
Söyletsin efsane efsane beni

Sevda iner aşıkların başına
Bazı hayaline bazı düşünce
Saki sen karışma aşkın işine
Koy görüp desinler divane beni

Şöhreti'ye derler yangındır deyi
Aşk ile sevdaya vurgundur deyi
Bir şuh-i tabana vurgundur deyi
Şema dolandırır pervane beni

Aşık Yaralı©

1925 yılında Ardanuç'un Sagara (şimdiki adı Sakarya) köyünde doğdu. Asıl adı *Halit Karakuş*'tur. İlkokulu Kılarcet (şimdiki adı Bereket) köyünde okudu.

Küçük yaşlarda aşıklık geleneğine ve şiire ilgi duymaya başladı. Kuzeydoğu Anadolu ve özellikle kendi yöresinin usta aşıklarından etkilenerek şiire yöneldi. Köylerine gelip giden aşıklar aracılığıyla ve yöredeki öteki aşıklarla görüşerek bilgisini pekiştirdi.

Şiirleri çeşitli araştırmalarda aktarılan ve yörede bazı şenliklere de katılan *Aşık Yaralı* bir devlet dairesinden 1983 yılında emekli oldu.

Var mıdır

Coşa gelir sular gibi çağlarsın
Nedir bu hallerin zorun var mıdır
Şiirler yazarsın bağıın dağlarsın
İçinde ateşin korun var mıdır

Şiirin düzenli hem de yerinde
Belli ki bir eser vardır serinde
Acep derdin mi var saklı derinde
Sevdiğin bir sima yarin var mıdır

Bana doğru söyle yalan olmasın
Sırrı aramızda kimse bilmesin
Bağında açılan gülün solmasın
Bahçende bülbülün harın var mıdır

Yaralı'yım dostum sana elveda
Sakin sözlerimi sen atma yada
Altmış yıl yaşadın yalan dünyada
Söyle ki bir gram karın var mıdır

Yayla Güzeli

İki güzel gördüm yayla yolunda
Ferace başında yayla güzeli
Aheste giderler kendi halinde
On on beş yaşında yayla güzeli

Sordum yanındaki dedi anamdır
Dedim şaşort mudur dedi tamamdır

Dedim ki çok yahşi dedi yamandır
Hilal var kaşında yayla güzeli

Yaralı'yım duman çıkar serimden
Bir ah çeksem dağlar oynar yerinden
Bir su ver içeyim güzel küründen
Şu dağlar başında yayla güzeli

Nuri Aksakal©

1945 yılında Ardanuç'un Samshar (şimdiki adı Aşağı Irmaklar) köyünde doğdu. Şiir ve edebiyata küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı.

İlköğrenimi köyünde, ortaokulu Şavşat'ta, öğretmen okulunu ve yüksek öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Türkiye'nin değişik yerlerinde uzun yıllar öğretmen olarak çalıştıktan sonra 1993 yılında emekli oldu.

Köylerine gelip giden aşıklar ve bazı yaşlı insanları dinleyerek kendini geliştirdi. Zaman içerisinde okuduğu birçok halk hikayesi ve aşıklığa ilişkin kitaplarla da geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Ortaokul yıllarından itibaren şiir yazan *Aksakal*'ın şiir ve yazıları çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Ayrıca dil ve edebiyat konusunda ders kitapları hazırladı.

Ne Olur

Dostlar yavaş yavaş elden gidiyor
Sen benim yanımda kalsan ne olur

Herkes yaptığına bedel ödüyor
Beni sen olarak bilsen ne olur

Yürek tertemizdi şimdi karıştım
Koşa koşa bir menzile eriştim
Küskün yaşanır mı işte barıştım
Kötülük defterin silsen ne olur

Gönül bahçesinde bülbül ötmüyor
Aşkın toprağında güller bitmiyor
Çiçekler toplasam elim tutmuyor
Sevgi tarlasına dalsan ne olur

Boz bulanık akan selim mi kaldı
İlgıt ılgıt esen yelim mi kaldı
Saçın tarayacak elim mi kaldı
Şu kırık sazımı çalsan ne olur

Bir içim su mudur ceylan bakışlı
Niçin ağlıyorsun kirpikler yaşlı
Gözlerim tutuklu yollarım taşlı
Aksakal Nuri'yi salsan ne olur

Aşık Cesimi©

1835-1917. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Yusuf* tur. Babası *Şöhreti* gibi aşıklık geleneğinin uzun yıllara dayandığı bir ailede yetişti. 17 yaşında gördüğü bir rüyada bade içerek Gerede'de *Şehri Efendinin* kızı *Servidar*'a aşık oldu. Bir süre hastalık ve bayılma krizleri geçiren *Cesimi*'yi babası *Aşık Şöhreti* ilk

anlayan kişi oldu ve oğluna bir deyiş söyledi.

Bir süre sonra aşıklığı ve sevdasıyla yörede duyulmaya başlayan *Cesimi*, çırağı *Aşık Dur Abdal*'la birlikte sevdiğini aramak üzere yola çıktı. Uzun ve zor bir yolculuktan sonra Gerede'ye ulaştı. Ancak Gerede'ye varışından birkaç gün önce sevdiği kızın öldüğünü öğrendi.

Daha sonra köyüne dönen *Aşık Cesimi*, belirli aralıklarla Kuzeydoğu Anadolu ve İran'da dolaşarak birçok aşıkla karşılaştı. Dönemin bilinen aşıklarından *Narmanlı Sümmani*, *Çıldırlı Şenlik*, *Yusufelili İzni*, Tiflisli Ermeni kökenli aşıklardan *Karari* ve *Civani* ile karşılaşmalar yaptı. Özellikle *Aşık Şenlik*'le Ardanuç'ta yaptığı ve 3 gün 3 gece süren karşılaşma dilden dile dolaştı.

Cesimi, Cuğolu aşıkların dördüncüsü olarak bilinir. Şiirlerinde sevgiden tasavvufa birçok konuyu işleyen *Aşık Cesimi* sonraki yıllarda Vezirköprü'ye göçerek yaşamının sonuna dek orada kaldı. Mezarı da Vezirköprü'dedir.

Ağlarım

Kuru şecer gibi bağda yetiştim
Mahsul vermez sulanır da ağlarım
Bir sel olup yüce dağda yetiştim
Çaylar gibi bulanır da ağlarım

Ben deli değildim yar etti deli
Bana derler akıl baştan serseri
Mesken oldu sevdiğimin mezarı
Etrafına dolanır da ağlarım

Neylesin dünyayı hasta **Cesimi**
Kaybetti Leyla'yı yasta **Cesimi**
Severim mevlayı dosta **Cesimi**
Ulam ulam ulanır da ağlarım

Getirin

O yarin şehrine giden olursa
Dilinden bir name alın getirin
Yalağuz salmayın yarı yollara
Emanet tarikle gelin getirin

Gece gündüz kaldım ah u amanda
Semek tek oynarım bahr-i ummanda
Değildir sevdiğim Hint'te Yemen'de
Gerede şehirde bulun getirin

Yare haber verin hasta **Cesimi**
Şevki canan çeksın benim yasımı
Vermez ise kavim kardeş hısıımı
Bir şahin misali çalın getirin

Aşık Bulani©

1925-2005. Ardanuç'un Bica (şimdiki adı Tütünlü) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa Gül*'dür. Aşıklık geleneğini ve bağlama çalmayı küçük yaşlarda öğrendi.

Rüyasında gördüğü pirinin kendisine *Bulani* mahlasını vermesinden sonra aşık olarak şiir yazmaya başladı.

Köyüne gelip giden aşıkları dinleyerek bilgisini pekiştirdi. *Aşık Bulani*, sonraki yıllarda yörenin birçok aşığıyla dostluk kurdu ve deyişmelerde bulundu.

Özellikle dayısı *Kerem Yedek*'in bu konuda yardım ve desteğini gören *Aşık Bulani*, hemen her konuda şiir yazmaktadır.

Aşık Bulani'nin şiirleri çeşitli dergi, gazete ve araştırmalarda aktarıldı.

Kıbrıs'ta öldü ve orada toprağa verildi.

Gider

İnsan altın pazarlara atılır
Alanın elinde özleşir gider
Vatan bizim bağlarında ötüdür
Dallarını açar yazlaşır gider

Yükleyenler gider dünyadan göçü
Kudretten dolmuştur aşığın içi
Herkes işlemiştir bil ki bir suçu
Kendine kalsa da gizleşir gider

Aşık odur ki durmadan bağırır
Çok söylesem belki başlar ağırır
Saatimiz dolar ecel çağırır
Son kumaşım budur bezleşir gider

Bulani hakka bağlıdır bu özler
Çağ geçer yokuşta tutmaz bu dizler

Bu cümle alem cennetini gözler
Hak nasip ederse izleşir gider

Gönül

İhtiyarım benim sinnim dolandı
Hakiki bağda bir nar ister gönül
Dala el uzattım ağzım sulandı
Bilemem ki nasıl zor ister gönül

Fazla içmeden ben çoşamıyorum
İlaç yok çıbanı deşemiyorum
Gençler ile artık koşamıyorum
Nasihat budur ki dur ister gönül

Mahlasım *Bulani* Mustafa adım
Hakka kavuşmaktır olsa kanadım
Salavat da lazımdır budur dadım
Haktan gelen nişan nur ister gönül

Aşık Bestekar©

1931 yılında Ardanuç'un Bica (şimdiki adı Tütünlü) köyünde doğdu. Asıl adı *İsmail Dede*'dir. Aşıklık geleneğini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı.

Önceleri yöresindeki birçok aşığın şiirlerini/deyişlerini öğrenip söylerken zamanla kendi de şiir yazmaya başladı.

Gelenekler içerisinde belirli bir ustası olamayan *Aşık Bestekar*, mahlasını da kendi seçti. Bazı zamanlar çevredeki öteki aşıklarla karşılaşip deyişmelerde bulundu.

Çalışmak için gittiği yerlerde özlem ağırlıklı şiirler yazdı. Şiirleri çeşitli gazete ve araştırmalarda aktarılan *Bestekar*, köyünde yaşamaktadır.

Ağlatır Beni

Akar gözlerimin yaşı
Ah u zar ağlatır beni
Bazen gönlüm döner kışa
Yağan kar ağlatır beni

Nehir gibi coşup taştım
Gece gündüz yare koştum
Eşten dosttan ayrı düştüm
Gam efkar ağlatır beni

Düşerim ben demden deme
Gönül girer bil ilhama
Hemen düşer derd ü gama
Bestekar ağlatır beni

Baksana

Şu felek çarkını doğru döndürmez
Gözlerimden akan yaşa baksana
Güzel mektubuma cevap göndermez
Açıp bağrımdaki taş a baksana

Aşka düştüm çekiyorum sevdayı
Kadir mevlam birgün kurar yuvayı

Dosta gidem derken bozdu havayı
Şen olmaz gönlümde kışa baksana

Dayanamam o güzelin nazına
Hasret ile aşık oldum yüzüne
Çok güzeldir kapılmışım sözüne
Eladır gözleri kaşa baksana

Aşkım başucunda beni döndürdü
Havalardan uçar iken indirdi
Aşka düşürüp de canım yandırdı
Feleğin ettiği işe baksana

Bestekar'ım çilekeşli zamanlar
Nedir bu çektiğim ah u amanlar
Mevlaya kalmıştır bizim gümanlar
Dertler seçildi bin beşe baksana

Kazım Arpaçay©

1929 yılında Ardanuç'un Samshar (şimdiki adı Aşağı
İrmaklar) köyünde doğdu.

Olmalı

İnsan olmak basit kolay olamaz
Maddi hem manevi yönü olmalı
Camide beş vakit kılsa da namaz
Hak yemeyen gerçek dini olmalı

Evren görünse de darmadağınık
Doğa deposuna yapar yığınak
Her canlının duracağı sığınak
Aslanın ormanda ini olmalı

Savaşları çıkaranlar sürünsün
Bolluk olsun tüm canlılar barınsın
Bu yeryüzü yoksulluktan arınsın
Kanın gözyaşının sonu olmalı

İşin esasına girmeli devlet
En küçük yanlışını görmeli devlet
Milletine değer vermeli devlet
Halkın korunaklı canı olmalı

Çoruh'tur

Anlatayım size ilim Çoruh'u
Toprağından bakır çıkan Çoruh'tur
Ses kulağı besler akışı ruhu
Bayburt'tan Batum'a akan Çoruh'tur

Sığmaz şiirlere onun destanı
Tarihte Livane göçler vatanı
Baltayla dirgenle kovup düşmanı
Toprağından atıp söken Çoruh'tur

Arpaçay bu gerçek böyle biline
Berta'da köprüsü vardır seline
Ardanuç Şavşat'a Yusufeli'ne
Borçka'ya Hopa'ya bakan Çoruh'tur

Avni Ünsal©

1923 yılında Ardanuç'un Hamagöret (şimdiki adı Hamurlu) köyünde doğdu. Şiirle küçük yaşlarında ilgilenmeye başladı. Yöresi ve Kuzeydoğu Anadolu aşıklarının birçoğuyula tanıştı. İlkokulu Ardanuç'ta okuduktan sonra *Cılavuz Köy Enstitüsünü* bitirdi.

Uzun yıllar öğretmenlik yaptıktan sonra emekli oldu. Duygularının yanında görevi sırasında karşılaştığı sorunları da dile getirdi.

Hem yöre aşıkları hem de Kuzeydoğu Anadolu'nun birçok bilinen aşığıyla dostluk kurup deyişmelerde bulunan *Avni Ünsal*'ın şiirleri birçok gazete ve araştırmada yayımlandı. Hemen her konuya değindiği şiirlerinin bir bölümünü »Gönül Bahçemden« (2000) adlı kitapta topladı.

Ben Nedem

Bozuldu havalar karardı iklim
Zamansız yağacak karı ben nedem
Seneler götürdü baharım yazım
Hilal kaş kara göz yarı ben nedem

Bulanık su gibi akamaz oldum
İnişi yokuşu çıkamaz oldum
Kükreyip bendimi yıkamaz oldum
Bu yaşta serveti varı ben nedem

Evvel ben de coşar akar sel idim
Yayla yayla serin esen yel idim

Yaprak yaprak taze açan dal idim
Şimdiki bağbanı barı ben nedem

Ünsal kader neyse odur yazılan
Felek cilve eder durur bizilen
Nelere katlandık gördük gözilen
Verimsiz toprağı kırı ben nedem

Gönül

Nedir çektirdiğın bunca yıl çile
Ben senin önünden kaçamam gönül
Bilirim aşıksın kalpten yorguna
O kalbin kapısın açamam gönül

Sana gel demedi o bağıın gülü
Boşuna sızlanıp durursun deli
Giyinmek istersin yeşili alı
Geçti modalı baş biçemem gönül

Bir dem göz atsana evvel çağına
Hizmetçi olmuşun yar otağına
Seyyar olup çıkma eller dağına
O dağıın suyunu içemem gönül

Ünsal der dönelim eski sılaya
Ben bu yokuşlarda gezemem yaya
Önüme dikersin kırılmaz kaya
Kırıktır kanadım uçamam gönül

MURGULLU

Yesari Baba©

1803-1881. Murgul'da doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Birçok kaynakta doğum yerinin Batum olduğu verilmektedir. Ancak o dönem Batum sancağına bağlı küçük bir yerleşim yeri olması nedeniyle Murgul adı fazlaca anılmadığından doğum yeri konusunda karışıklıklar ortaya çıktı.

Yesari'nin çocukluğu ve ailesine ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamasına karşın küçük yaştan itibaren iyi bir medrese eğitimi aldığı ve süreç içinde kendini geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Bektaşî olması sürecine ilişkin de somut bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak uzun süre Orta Anadolu çevresinde, özellikle Ankara ve Hacıbektaş'ta kendini yetiştirdiği, 12,5 yıl dergahta hizmet ettikten sonra »Baba« unvanını almış olduğunun bilinmesi bu yöndeki düşünceleri desteklemektedir.

Yesari Baba Sinop'ta öldü ve orada toprağa verildi.

Değişik araştırmalarda hakkında bazı bilgiler aktarılan *Yesari Baba*'ya ilişkin ilk ve tek araştırma *Ali Ertan* tarafından »Yesari Baba«, (1941) adıyla yayınlandı.

Al

Kime teslim ettin ise malını
Var ondan bi-tamam kirasını al

Ehl-i aşka emdir lebinin yanı
Alma kalp akçayı alasını al

Gel benim canımı sıkma sevdiğim
Yola gel çiziden çıkma sevdiğim
Hudanın bezmini yıkma sevdiğim
Gönül babı aşkın duasını al

Yesari at sürdü hara yerine
Merhem vur dildeki yara yerine
Bir buse aldım sa kara yerine
Gücenme sevdiğim abasını al

Çekildi

Esrarı ilahi fehmeden adem
Her birisi yer yer yara çekildi
Enelhak sırrını hallakı alem
Mansur'a bildirdi dara çekildi

Ey gönül kimlerden kimlere sual
Edersin ehl-i hal oldu payimal
Fitne-i alemde erbab-ı kemal
Kalmadı hep bir diyara çekildi

Cemalinden gayrı dilber-i rana
Görünmez gözüme dünya u ukba
El yudu sivadan *Yesari* geda
Şimdiki hal bir kenara çekildi

Murgullu Osman©

1840-1901. Murgul'un Zansul (şimdiki adı Damar) köyünde doğdu. İlk eğitimini köyündeki medresede aldı.

Küçük yaşlarda yaylada çobanlık yaptığı birgün uyurken yanına gelen 2 yaşlı adam tarafından uzak bir yerlere götürüldü. *Osman*'ı çeşitli konularda sınava sokan bu yaşlılar, bir yönü göstererek bundan ötesini yalnız gidebileceğini ve böylelikle sevdiğine ulaşabileceğini söylediler.

Uzun bir süre gösterilen yönde yürüyen *Osman*, İran'a vardı. Akşam karanlığına doğru bir nehre ulaştı. Nehri geçtikten sonra bilmediği bir şehre girdi ve bir dükkanın önünde oturup beklemeye başladı. Bir süre sonra yanına gelip soranlara ise, *Azat Beyin* kızı *Halime*'yi aradığını, kendisinin onun elinden bade içtiğini ve sevgilisi olduğunu söyledi. Burada söylediği koşmayı dinleyenler ise *Osman*'ın aşıklığına karar verdiler.

Burada sevdiğiyle evlenen *Aşık Osman* bir süre sonra ayrılarak yeniden Murgul'a döndü. Murgul'da öldü ve orada toprağa verildi.

Olsun

Şu dertli gönlümün vasfın edeyim
Bilmeyen halimden haberdar olsun
Yollar ise bu hal beni muratsız
Acıyan kalbime türbedar olsun

Zaman abdal kendim uslu gezerim
Uyumam boyuna candan bezerim
Felekten ben böyle şüphe sezerim
Şamar vurup bana hem budar olsun

Yeniden biriyle girsem fedaya
Korkarım ki o da bakmaz edaya
Şu canım yoluna kalksa fedaya
Ecel devesini kim güder olsun

Gece gündüz çağırırım ya mevla
Sana hep ayandır şer ile bela
Yetişir inayet işim ey'ola
Hızır İlyas bana kumandar olsun

Gönül mahzun iken diyemem şazım
Düşmana yad oldum dostlara nazım
Kırk iki murattan birine razım
Dünyada güldüğüm ol kadar olsun

Osman der aşk veren pirlere bardakçı
Halime muvafık bulsam yardakçı
İsterim mevladan derse ortakçı
Kalbi hayır işe hanedar olsun

Murat Muratoğlu©

1957 yılında Murgul'da doğdu. Aşıklık geleneği ve şiirin belirgin olduğu bir ailede büyüdü. İlk ve ortaöğrenimi Artvin'de, yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı.

Yörenin önemli şairlerinden *Hodlu Noksani*'nin (1922-1964) oğlu olmasına karşın küçük yaşlarda babasının ölmesi yüzünden halk şiirine ilişkin geleneği öğrenmesinde yörenin öteki aşıklarının etkisi oldu.

Yüzlerce sayfayı bulan babasının notlarını ve defterlerini ilk gençliğinde incelemeye başladı. Bu dönemden sonra şiirle daha yakından ilgilenen *Muratoğlu*, aynı zamanda bağlama çalmayı öğrendi.

Şiirlerinde daha çok sevgi ağırlıklı konuları işleyen *Murat Muratoğlu*, bazen mahlas olarak da adını kullanmaktadır. *Murat Muratoğlu*'nun şiirlerinin bir bölümü »Yüreğimin Sesi«, (2003) adıyla yayımlandı.

Aradım

İnsanlarda asaleti kemali
Kaftanında değil özde aradım
Engin gönül ile nurdan cemali
Ey erenler bilin sizde aradım

Paylaştım soframda ekmeği balı
İstemem olmasın kilimle halı
Dostun bahçesinde yeşili alı
Beyazda karada bozda aradım

Kamil olmayana derdim açmadım
Ekmediğim yerde kesip biçmedim
Cimrinin elinden ilaç içmedim
Dermanı yaramda tuzda aradım

Ölsem de namerde edemem minnet
Gönlü alçak olmak en büyük sünnet
Sormadım softaya nerede cennet
Hakka doğru giden izde aradım

Güzeli ararım yoktur durağım
Nice yıldır menzilime ırağım
İnsanlık yolunda ben bir çırağım
Murat'ı ateşte közde aradım

Yok Benim

Hep değerler akçe ile eş olmuş
Böyle bir dünyada yerim yok benim
Vurgun talan bir esaslı iş olmuş
Haksız kazanılmış birim yok benim

Zaman olur bu hallere şaşarım
Erdem ile engelleri aşarım
Temiz doğdum hep onurlu yaşarım
Arınmayan pasım kırım yok benim

Herşeyin fazlası neyime yarar
Çalıştım kazandım karınca karar
Kimi kar ettimse kimi de zarar
Hep düşüş gelecek zarım yok benim

Sevgiyle savrulur aşka koşarım
Ateşte kavrulur korda pişerim
Doğrunun peşine her dem düşerim
Yerlere egecek serim yok benim

Bak kim var ardında şöyle bir dön de
Seni yaşıyorum gecede günde
Sevda yollarında giderken önde
Kimseyi baş bilmem pirim yok benim

ŞAVŞAT

Aşık Kara©

1927 yılında Şavşat'ın Dabatzrul (şimdiki adı Meşeli) köyünde doğdu. Asıl adı *İbrahim Kara*'dır. İlkokulu köyünde okudu.

Köyüne gidip gelen aşıklardan etkilenerak aşıklık geleneğini öğrendi. Yaklaşık 14 yaşında rüyasında bade içtikten sonra şiir söylemeye ve bağlama çalmaya başlayan *Aşık Kara*, önceleri yöresinde öğrendiği *Hodlu Şamili*, *Zülali*, *Sümmani*, *Şenlik* gibi aşıkların eserlerini de söyledi. Zamanla kendi şiirlerini seslendirdi.

Gerçek anlamda ilk bağlama derslerini, askerliği sırasında *Ürgüplü Şükrü Usta*'dan aldı. Askerlik dönüşünde kendini daha da geliştirmiş olarak birçok aşıkla karşılaşp bilgisini pekiştirme olanağı buldu.

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde şenliklere katılan *Aşık Kara*, ziraat odaları başkanlığı, bankacılık, ambar memurluğu gibi değişik görevlerde bulundu.

Şiirlerinde ülke sorunları, sevda gibi değişik konuları işleyen *Aşık Kara*'nın birçok yerde aktarılan şiirlerinin bir

bölümü ise *HAGEM* tarafından »Nurlar Dökülsün« (1990) adıyla yayımlandı.

Beni

Eğer şikarımdan sual edersen
Gam kasavet yılan olmuş yer beni
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kara talih karalısın der beni

Akıl ermez zararına karıma
Dağlar inler hergün ah u zarıma
Selamım var hasretim var yarıma
İnanmazsan rüzgarlara sor beni

Bu hayat değildir zehirden oktur
Bende huzursuzluk denizden çoktur
Ölsem başucumda ağlayan yoktur
Can dayanmaz bu çilede gör beni

Aşık Kara doğru derim sözümü
Yar üstünde koyup geldim gözümü
Cananın hasreti aldı özümü
Böyle yakar cayır cayır nar beni

Yavrum

Unutma sözümü ömür boyunca
Sabreyle ilimin taşına yavrum
Rakiplerin kem sözünü duyunca
Kin atıyla düşme peşine yavrum

Vatanı severek hocanı tanı
Semalarda tutar daima seni
Sevmeyen bulunmaz güzel insanı
Kibirliğı takma başına yavrum

Aşık Kara olmuş yaradana kul
Huzur-i divanda eylesin makbul
İlimi irfanı ara ara bul
Ömrünü geçirme boşuna yavrum

Sefil Şefik©

1938 yılında Şavşat'ın Sihizir (şimdiki adı Kayadibi) köyünde doğdu. Asıl adı *Şefik Özarслан*'dır. İlkokulu köyünde okudu.

Aşıklık geleneğı ve şiirle küçük yaşlarda ilgilenmeye başladı. Köylerine gelip giden aşıklar ve bazı yaşlı insanları dinleyerek kendini geliştirdi.

İlkokul yıllarından itibaren şiir yazan Özarслан'ın, çocukluğu ve ilk gençliğı köyünde geçti. Bu süre içinde yörede anlatılan birçok halk hikayesi ve türküsünü öğrendi. Askerden sonra 12 yıl kadar Murgul'da serbest ticaretle uğraştı. Bu dönemde tanıştığı birçok aşıkla dostluk kurdu ve zamanla kendini geliştirdi.

1973 yılında Almanya'ya giden Özarслан, gurbet ve ayrılığa ilişkin duygularını da şiirlerinde dile getirdi. 1988 yılında ise yeniden Türkiye'ye dönerek ailesinin yanına Ankara'ya yerleşti.

Ağır Ağır

Dünyaya gözünü açınca kişi
Değişmeye başlar hal ağır ağır
Yılı tamam olup dolunca yaşı
Konuşmaya başlar dil ağır ağır

Kimisi geç yürür kimisi erken
Telaşesi başlar yemeğin yerken
Kimi tahsil kimi ticaret derken
Kat eder dünyada yol ağır ağır

Gayret gösterdikçe işi ilerler
Yıllar geçer yazı kışı ilerler
Farkında olmadan yaşı ilerler
Bükülmeye başlar bel ağır ağır

Nerde yaşlı ninen ak saçlı deden
Gün gelir yok olur var olan beden
Bahçeye dikilen küçük bir fidan
Açar her tarafa dal ağır ağır

Şefik der zikreyle cenab-i bari
Bu kuvvet bu kudret hep onun karı
Günde yüz bin çiçek dolaşan arı
Yapar kovanlarda bal ağır ağır

Benim

Bahçemde yetişmiş bir fidan iken
Baltayla kestiler dalımı benim

Ancak beni anlar bu derdi çeken
Herkes anlayamaz halimi benim

Ektiğimi biçmek nasip olmadı
Kanatlanıp uçmak nasip olmadı
Filizlenip açmak nasip olmadı
Koparıp aldılar gülümü benim

Yıllardır yavrumun yanında yoktum
Ağladım sızladım boynumu büktüm
Epeyce dayandım sonunda çöktüm
Kırk yerden kırdılar belimi benim

Eloğlu konuşur ileri geri
Bilmez ateş yakar düştüğü yeri
Şefik şair idi oldu serseri
Felek lal eyledi dilimi benim

Aşık Şahani©

1942 yılında Şavşat'ın Tsihiya (şimdiki adı Yoncalı) köyünde doğdu. Asıl adı *Şemsinur Şahan*'dır. İlkokula gittiği yıllarda yakalandığı hastalıktan sonra ameliyat edildi. Ancak belinden sakat kaldı.

1957 yılında ailesiyle birlikte İzmir'e göç etti. Yaklaşık 15 yıl hastanede kaldı. Bu dönemde şiirle ilgilenmeye başladı. Hastaneden çıktıktan sonra yarım bıraktığı ilkokulu dışarıdan bitirerek diploma aldı.

Kendi iç dünyasından sevgiye, ayrılığa dek birçok konuyu işleyen *Şahani*'nin şiirleri çeşitli dergi ve araştırmada yer aldı.

Bir Yanda

Deli gönül viran olmuş
Hal bir yanda yel bir yanda
Açmadan sararıp solmuş
Gül bir yanda dal bir yanda

Kasırga vurmuş devrilmiş
Ateşe düşmüş kavrulmuş
Tozu havaya savrulmuş
Kül bir yanda kul bir yanda

Şahani der sayamadım
Bu ne haldir diyemedim
Telli duvak giyemedim
Tül bir yanda pul bir yanda

Kalasin

Kara gözlüm beni koyup gidersen
Dilerim yollarda darda kalasin
Tipi boran eksilmesin yolundan
Yağmurda doluda karda kalasin

Bindiğin araçlar yürümez olsun
Benzini tükensin yolda kalasin

Gideceğın yere varmaz olasın
Bin bir zahmet ile orda kalasın

Şahani der sarılasın dikene
Çeşit çeşit dert dolansın yakana
Ah ile vah ile ömrün tükene
Yeryüzünde mezarlarda kalasın

Abdul Mecit Tokdemir©

1894-1974. Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. İlk eğitime köy medresesinde başladı. Daha sonra İmerhev'in (şimdiki adı Meydancık) Balıklı köyünde *Hacı Mevlüt Efendiden* Kuran öğrendi. Bir süre sonra Söğütlü köyünde açılan *Dar'ül Hilafet-ül Aliyye* adlı okulda eğitimini tamamladı.

Şairlik geleneğinin egemen olduğu bir ailede yetişti. Şiiri ve aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı. Şair ve din adamı *Muhammet Recai*'nin torunudur.

Daha çocuk denecek yaşta aşık olduğu *Safiye* adlı kızla 1915 yılında evlendi. Ancak kısa süre sonra eşinin ölmesi üzerine 1917 yılında *Elvida* ile evlendi.

Genç yaşta yeni Türkiye'nin kurtuluş mücadelesinde aktif olarak yer aldı. Bu döneme ilişkin anı ve düşüncelerini de daha sonra bir kitapta aktardı.

Şiirlerinde özellikle dini konuları ve ahlak sorunları işleyen *Abdul Mecit Tokdemir*'in, »Oğluma

Öğütler«(1964) ve »7 Mart Kahramanları« adlı kitapları yayımlandı. Ayrıca »Mektubat«, »Artvin’de Edebiyat« ve »Süzülmüş Sözler« adlı yayına hazır 3 kitabı basılma olanağı bulamadı.

Söyle

Bir sözü kaleme almadan önce
Fikir süzgecinden geçir de söyle
Bir meclis-i ilme girmeden önce
Var ise müfsiti kaçır da söyle

Seyahate sen çıkmadan ilim al
Ger ilmin var ise ele kalem al
Sen yeşile bürün eller giysin al
Tevazu kisvesin biçir de söyle

Mecit’e hamî ol yetime acı
İlim adamların eyle baş tacı
Onlar bulur herbir derde ilacı
Nezaket şerbetin içir de söyle

Yandırır

Eğlen kadd-i mina vasfedem seni
Bir bakışın cism ü canı yandırır
Muhabbetin Mecnun eyledi beni
Bir ben değil her insanı yandırır

Kaşların zülfikar canlara firaz
Rengin kızıl güldür dudağın kiraz

Yetmez mi sevdiğim bunca cilve naz
Davutoğlu Süleyman'ı yandırır

Koynun içi benzer gül gülistana
Zernişan muyların altından şana
Hiç emsalin gelmemiştir cihana
Benim gibi çok civanı yandırır

Oldum ben aşkından divane deli
Bülbülüm gözlerim sen teki gülü
Almak için şıkar kestim bu yolu
Yüzün nuru mah'tabanı yandırır

Mecit der söyledim birkaç kafiye
Al valasın sardırmıştır kofiyeye
Yar ismini sorarsanız Safiye
Yürü'sü sultanı hanı yandırır

Şavşatlı Ummani©

1915-1995. Şavşat'ın Sopor (şimdiki adı Düzenli) köyünde doğdu. Asıl adı *Vezir Köroğlu*'dur. İlkokulu köyünde okudu. Aynı zamanda medrese eğitimi aldı.

Küçük yaşlardan itibaren şiir yazan *Ummani*, köylerine gelip giden aşıklardan edindiği bilgilerle halk şiiri ve aşıklık geleneğine ilişkin becerisini pekiştirdi.

Yöredeki birçok aşıkla dostluk kuran *Ummani*, bu aşıkların çoğuyla da deyişmelerde bulundu.

Değişik konuları işleyen *Ummani*'nin şiirleri yöredeki gazetelerde ve bazı araştırmalarda yer aldı.

Ayrıca Tortum'un Öşvank (şimdiki adı Çamlıyamaç) köyünde doğmuş olan bir *Aşık Ummani* (1915-1983) ile 1800'lü yılların sonu, 1900'lü yılların ilk yarısında Yusufeli'nin Sarıgöl (şimdiki Taşkiran köyüne bağlı mahalle) köyünde yaşamış bir *Ummani* daha bulunmaktadır. Ancak adı geçen bu aşığın günümüze ulaşmış herhangi bir eseri yoktur.

Düşünmem

Hakkın emri ile geldim dünyaya
Yazılmıştır rızkım varı düşünmem
İtikadım vardır elife ba'ya
Taktirim levhüda karı düşünmem

İstemem dünyada zevki sarayı
Zikrile geçirsem seneyi ayı
Hak yoluna sarfedersem parayı
Yarın kalacağım darı düşünmem

Resul ümmetiyim düşün halimi
Bin bir adı vardır kesmem dilimi
Firdevs-i aladır tutsam yolumu
Gayya cehennemi narı düşünmem

Vezir Umman tutar öğüt alınca
Gökte kuşlar uçar yerde karınca
Arı kovanından balı alınca
Ağaçta yetişen barı düşünmem

Güler

Okuyunca yazıların
Ona cevap yazan güler
Anlaması çok çetindir
Cevabını düzen güler

Her insana biçme donu
Düşün sırdaşını tanı
Düşününce atar seni
Bazı fitne yüzen güler

İhlastaki bak yazıya
Devam et düşme sızıya
Mahşerdeki teraziye
Günahsızsan mizan güler

Vezir Umman söyler beşten
Ne çıkar gözdeki yaştan
Yarama kavim kardeşten
Ayrılıp da bezen güler

Aşık Yoramoglu©

1955 yılında Şavşat'ın Tibet (şimdiki adı Cevizli) köyünde doğdu. Asıl adı *Ahmet Yaran*'dır. İlkokulu köyünde, ortaokulu Şavşat'ta, liseyi Kars'ta, yüksekokulu İstanbul'da tamamladı.

Aşıklık geleneğini ve halk şiirini küçük yaşlardan itibaren öğrendi. 14 yaşında gördüğü bir rüyada bade içtikten sonra

şiiir yazmaya ve bağlama çalmaya başladı. Rüyasında kendisine bade sunan 3 pir, *Yoramoğlu* soyundan geldiğinden dolayı bu adı mahlas olarak kullanması gerektiğini belirtti.

Özellikle köylerine gelip giden aşıkları dinleyerek ve zaman zaman onların da yardımlarını görerek geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi. Ayrıca babasının dayısı *Derviş İlyas*'ın da *Aşık Yoramoğlu*'nun gelişmesinde etkisi oldu.

Hemen her konuyu işleyen *Aşık Yoramoğlu*'nun şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı. Artvin'de çeşitli ortaöğrenim kurumlarında öğretmenlik ve yöneticilik yapan *Yoramoğlu*, tanışıp dostluk kurduğu aşıklarla deyişmelerde bulundu. Ayrıca birçok radyo ve televizyon programına katılan *Yoramoğlu*, bir dönem de kendisi bir radyoda programı hazırlayarak sundu.

Aşık Yoramoğlu, şiirlerinin bir bölümünü »Gönülden Gelenler« (1994) adlı kitapta topladı.

Diye Diye

Aşkın ateşiyle yanan bir aşık
Ömrünü geçirir su diye diye
Seherde uyuyup yatmaz bir aşık
Çağırır mevlaya hu diye diye

Aşık aşk atına bindim bağırır
Bülbül oldum güle kondum bağırır
Aşık olan hergün yandım bağırır
İşte benim halim bu diye diye

Yoramoğlu hakka etmiş gümanı
Sevda yollarında bitmiş amanı
Fıgan yollarında ömrün zamanı
Onun‘çün dövünür tu diye diye

Gurbet Elde

Gözyaşımı derya gibi
Döküyorum gurbet elde
Dicle Fırat Nil misali
Akıyorum gurbet elde

Kimler bakar garip yüze
Mevlam böyle yazmış bize
Bu bağrımı ateş köze
Yakıyorum gurbet elde

Aşıkların sızlar bağı
Vardır sinesinde ağrı
Bu boynumu dosta doğru
Büküyorum gurbet elde

Yoramoğlu işte böyle
Arzusunu döker dile
Haber gelir diye yele
Bakıyorum gurbet elde

Hazık Yıldırım©

1918-1998. Şavşat’ın Gurnatel (şimdiki adı Susuz) köyünde doğdu. İlkokulu Şavşat’ta okudu.

Aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Askerlik dönüşünde bir devlet dairesine girdi. Daha sonra başka bir devlet dairesine geçerek 1977 yılında emekli oldu.

Şiir yazmaya ilkokul yıllarında yönelen *Yıldırım*, sonraki dönemlerde *Müdamî*, *Efkari*, *Deryamî*, *Erkinisli Azmî*, *A. Mecit Tokdemir* gibi yörenin ve Kuzeydoğu Anadolu'nun bilinen birçok aşığıyla dostluk kurdu ve deyişmelerde bulundu.

Hemen her konuyu işleyen *Hazık Yıldırım*'ın yüzlerce şiirinden birçoğu yöredeki gazetelerde ve değişik araştırmalarda yer aldı.

Düşün

Sonra pişman olmak verir mi fayda
Önceden diyecek sözünü düşün
Ağırlığın tartıp olma hayhayda
Kolda kuvvet var mı pazunu düşün

Sarfet kuvvetini faydalı işe
Kaptırma kendini yanlış gidişe
Dışardan bir iğne dokunsa diş
Sıhhatin bozulur sızını düşün

Yazını düşün ki güze varasın
Biraz yokuş yürü düze varasın
Karın elli ise yüze varasın
Çağın geçer olur dizini düşün

Yüzünü yemeye karın kaldı mı
Ambarında buğday darın kaldı mı
Evladan yetecek varın kaldı mı
Felekle bölecek kozunu düşün

Olmaz

Eğer insan isen insanca çalış
Bir hayvan misali yatmakla olmaz
İnsanlarla otur insanca konuş
Gördüğün çamura batmakla olmaz

Gül isen bağında bülbülü bekle
Beş on deme kar üstüne kar ekle
Ayva turunç deme bir de nar ekle
Şuna buna çalım satmakla olmaz

Daim yar olmalı vefalı yara
Vefasızdan vazgeç vefalı ara
Bu kısa hayatta çekilme dara
Boş boşuna yanıp tütmele olmaz

Yıldırım döner mi doğru rahından
Vazgeçmek olur mu ol penahından
Kurtulmak çok zordur yetim ahından
Helali harama katmakla olmaz

Ali Rıza Yıldırım©

1925-2000. Şavşat'ın Mokta (şimdiki adı Savaş) köyünde doğdu. İlkokul eğitimini Şavşat'ta yaptıktan

sonra 1946 yılında *Cılavuz Köy Enstitüsünü* bitirdi.

Köylerine gelip giden aşıklardan etkilenerek küçük yaşlarda şiirle ve halk edebiyatıyla ilgilenmeye başladı.

Yaşamında karşılaştığı sorunları ve değişik konulardaki duygularını dile getiren *Yıldırım*, değişik dönemlerde birçok aşıkla karşılaşmalarda bulundu. Şiirlerinde genellikle *Rıza* mahlasını kullandı.

Değişik konuları dile getiren *Ali Rıza Yıldırım*'ın şiirleri birçok gazete, dergi ve araştırmada yer aldı.

Uzun yıllar öğretmenlik yaptı. 1977 yılında emekli olup İstanbul'a yerleşen *Yıldırım*, yaşamının son dönemlerini burada geçirdi.

Ali Rıza Yıldırım İstanbul'da öldü ve orada toprağa verildi.

Saklanır

Sarrafta sim ü zer sadık dostta sır
Yeşil sarı pembe gülde saklanır
Hainde nedamet dertlide kahır
Zehirle mücevher dilde saklanır

Gececek ömrümüz olacak rüya
Hepsi bir hakikat değildir hülya

Cehdimiz sadeye safa duruya
Hat'ralar asırda yılda saklanır

Rıza bir hatamız olmasın sakın
Belli olacaktır siyahın akın

Kalacak bir eser adabın takın
Atar temelini elde saklanır

Zülfün

Ela gözlüm sana şikayet kılem
Hiç bırakmaz beni bağladı zülfün
Müsade eylemez okşayıp gülem
İdam zincirini yağladı zülfün

Altın perçem zülfün ile bükülmüş
Kalem kaşlar bir kenara çekilmiş
Tel tel olmuş mah yüzüne dökülmüş
Seyrederken kılıç zağladı zülfün

Tertip almış hazırlanmış mest için
Niçin cevredersin yanık dost için
Dökmüşsün yüzüne bana kast için
Yaktı bu sinemi dağladı zülfün

Rıza der zülfüne menekşe taksam
Tel tel olur zülfün ne zaman baksam
Saydım tellerinin birisi noksan
Zalim tarak almış ağladı zülfün

Aşık Cerrahi©

1919 yılında Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Asıl adı *Behzat Tokdemir*'dir. İlk eğitimini köyünde aldı.

Aşık Recai'nin torunlarından olan *Cerrahi*, aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

Dolaştığı yerlerde karşılaştığı aşıklarla dostluk kurdu. Aynı zamanda da aşıklığa ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Değişik konularda yazan *Aşık Cerrahi*'nin şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Yaylalar

Çağlayan pınarın hasta sağaltır
Elem firkat burda biter yaylalar
Coşan her gönülde neşe çoğaltır
Key'fliler keyfine çatar yaylalar

Çiçekler o yarin rayıhasını
Taşıyorlar aşkın hoş havasını
Sevginin en safı ve en hasını
Nergisler sümbüle satar yaylalar

Mecnun Leylasını sizden sorardı
Ferhat Şirin için sizde morardı
Bülbül gülü için size konardı
Sinende kaç aşık yatar yaylalar

Şu dağların aşığısın *Cerrahi*
Bilmem uğradı mı servi sürahi
Dağlar sevenlerin en ulu rahı
Güzellerin katar katar yaylalar

Aşık Bilal©

1860-1945 Şavşat'ın Şavket (şimdiki adı Karaköy) köyünde doğdu. Asıl adı *Bilal Çelik*'tir.

İlk medrese eğitimini köyünde aldı.

Küçük yaşlarda şiirle ilgilenmeye başladı. *1. Dünya Savaşı (1914-1918)* sırasında yörede katıldığı savaşlarda önemli görevler aldı. Şiirlerinde de bu dönemi yansıtan *Bilal Çelik*, ayrıca değişik konuları da işledi.

Bilal Gazi olarak da bilinen aşığın günümüze kalan şiir sayısı sınırlıdır. Özellikle savaş yıllarında yazdığı şiirlerin değişik çevrelerde kaldığı sanılmaktadır.

Aşık Bilal köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Dönemem

Yedi kudretindir tuttuğumuz rah
Saçını başını yolsan dönemem
Habirdir hakimdir Cenabı Allah
Yüz türlü mazeret bulsan dönemem

Ben-i adem için beni ağlatsan
Çatlar sabır taşı sen bana çatsan
Sen mah gibi insan şems gibi batsan
Gül gibi sararıp solsan dönemem

Mihnet bölük bölük gam küme küme
Zalzade dayanmaz ağır yüküme
Her iki cihanda sen can mülküme
Küffarı leşkeri salsan dönemem

Mefkurem döktüğüm hundan ileri
Kahhadır esaret bundan ileri
Haysiyetim dehr-i dundan ileri
Sen tek celsede can alsan dönemem
Bu kalmakaldadır izim nişanım

Benim şahsiyetim şerefim şanıım
Der **Bilal** yetişir pek perişanıım
Sen benden perişan olsan dönemem

Ahmet Biber©

1935-1998. Şavşat'ın Merya (şimdiki adı Veliköy) köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra *Cilavuz Köy Enstitüsünü* bitirdi.

Köylerine gelip giden aşıklar ve bazı yaşlı insanlardan etkilenerek aşıklık geleneği ve şiirle küçük yaşlarda ilgilenmeye başladı. Okuduğu kitaplar aracılığıyla da kendisini geliştirdi.

Öğretmen okulu yıllarından bu yana şiir yazar *Biber*, Türkiye'nin değişik yörelerinde öğretmen ve müfettiş olarak görev yaptıktan sonra emekli oldu.

Ahmet Biber'in şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Ahmet Biber köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Anneciğim

Şu yalnız odamda seni anarken
Akıyor gözümde yaş anneciğim
Özlüyorum fakat gelemiyorum
Uçmuyor kanatsız kuş anneciğim

Şu dağlardan güneş indiği zaman
Kuşlar tüneğine sindiği zaman
Herkes yuvasına döndüğü zaman
Sanki benim kalbim taş anneciğim

Yolumu kesmiyor karlı Sahara
Şu benim talihim ezelden kara
Cümle alem erse fasl-ı bahara
Sanki benim gönlüm kış anneciğim

Bir Görsen

İlkbaharı geldi Veliköyümün
Derelerin akışını bir görsen
Çamlar arasından yükselen günün
Tepelere çakışını bir görsen

Kuş sesi guguk mu bülbül mü dersin
Leylak mı nergis mi sümbül mü dersin
Menekşe gelincik mor gül mü dersin
Çiçeklerin kokuşunu bir görsen

Mayısta tutulmuş bir aşka yeşil
Fındık başka yeşil çam başka yeşil

Hele şu yaylalar bambaşka yeşil
Yamaçların nakışını bir görsen

Salih Altun©

1955 yılında Şavşat'ın Carat (şimdiki adı Köprükaya) köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimi Şavşat'ta, yükseköğrenimi Erzurum'da tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra *Ankara Hukuk Fakültesini* bitirdi.

Aşıklık geleneğini ve halk şiirini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

Hemen her konuyu işleyen *Altun*'un şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Aradım Seni

Kat kat hasret yüklü geceler boyu
Tozpembe düşlerde aradım seni
Seher yeli böler iken uykuyu
Çileyen kuşlarda aradım seni

Kimi ilkbaharda kimi de güzde
Aşğın bağına saplanan sözde
Bu yolda biçare ağlayan gözde
Kabaran yaşlarda aradım seni

Sabır kabım doldu çilem dolmadı
Gönlüm kapısını çalan olmadı

Baharlar derdime şifa bulmadı
Bitmeyen kışlarda aradım seni

Ömrüm heba oldu bir hoş hülyada
En güzel günlerim geçti rüyada
Demlerim tükendi fani dünyada
Mezarda taşlarda aradım seni

Göster

Geçmişî kınalı yalan dünyanın
Bana sefasını süreni göster
Saadet denilen tatlı rüyanın
Dozulmaz zevkine ereni göster

Yar için başını yola koyarak
Benlik gömleğini tenden soyarak
Hicran acısını canda duyarak
Çileden şiirler öreni göster

Dermansız dertlerin belası için
Mecnun başın verir Leylası için

Vuslat demlerinin hülyası için
Ömrünü meçhule sereni göster

Aşkın közü yanar onun kanında
Ölmeyi arzular yarin yanında
Ağlayarak geçen ömrün sonunda
Sevdiğinden vefa göreni göster

Aşık Alimi©

1934 yılında Şavşat'ın Zendebe (şimdiki adı Arpalı) köyünde doğdu. Asıl adı *Alim Özcan*'dır. İlkokulu köyünde okudu.

Şiirle küçük yaşlarda ilgilenmeye başladı. Köylerine gelip giden aşıkların desteğiyle geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Askerliği döneminde eğitimini gördüğü sağlıksızlığı daha sonra da sürdürdü ve Doğu Karadeniz bölgesindeki çeşitli yerlerde görev yaptıktan sonra emekli oldu.

Özellikle yörede karşılaştığı, tanıştığı birçok aşıkla dostluk kurdu ve meclislerde deyişmelere katıldı.

Şavşat'ım

Şirindir bülbülün şirindir gülün
Başkadır baharın güzün Şavşatım
Naçiz şiirimle methedem halin
Hoştur sohbetinle sözün Şavşatım

Buz gibi suların güzel havası
Yemyeşil ormanlar cennet yuvası
Lale sümbül kokar dağı ovası
Güzel yamaçların düzün Şavşatım

Sen coşmuşsun ozanların dilinde
Şavşat bir tanesin Artvin ilinde
Balıklar oynar Karagölünde
Ötüşür ördeğin kazın Şavşatım

Alimi her taraf bağ ile bostan
Beraber çalışır çırağın ustan
Konukseverliğin dillere destan
Her zaman böyledir özün Şavşatım
Yaklaşma

Zaman geçer gönül çevre bozulur
Sakın bilmediğin kula yaklaşma
Üzülürsün gönül bağın ezilir
Sakin ol da fitne fele yaklaşma

Yapılan iyilik bilmezsen eğer
Verilen öğüdü almazsan eğer
Sebat edip işte kalmazsan eğer
Dibi görülmeyen göle yaklaşma

Gönül kanadın yok uçamazsın sen
Söylenilen sözü seçemezsin sen
Köprü kurmamışsan geçemezsin sen
Coşup da çağlayan sele yaklaşma
Bir iş yapar iken sen seni yokla
Kötüler şerrinden kendini sakla
Gönül bahçendeki gülleri kokla
Elin bahçesinde güle yaklaşma

Alimi gözünde yaş sana yeter
Senin elindeki iş sana yeter
Kendi sofrandaki aş sana yeter
Elin sofrasında bala yaklaşma

YUSUFELİ

Aydın Baba©

1943 yılında Yusufeli’de doğdu. Asıl adı *Aydın Karasüleymanoğlu*’dur. İlk ve ortaöğrenimini Artvin’de, yükseköğrenimini Ankara’da tamamladı.

Küçük yaşlarda edebiyatla ilgilenmeye başladı. İlk yazıları lise yıllarında yayınlandı. Yöreye ilişkin halk edebiyatı ve aşıklık geleneğini inceleyerek ve şiirlerinde, yazılarında değişik boyutlarda işledi. Bu dönemden itibaren değişik öykü, şiir ve araştırmaları yayınlanarak geniş çevrelerde duyuldu.

Adil Özder gibi araştırmacılardan da yararlanan *Aydın Baba*, özellikle geleneksel şiir konusunda yöredeki birçok şairden etkilendi. Ancak zamanla daha çok taşlama biçimindeki kendi tavrını oluşturdu.

1960 yılların başından itibaren devam ettiği üniversite eğitimi sırasında birçok gazete ve dergide yazdı. Aynı zamanda değişik örgütlenmelerde yer aldı. Edebiyatın değişik dallarında katıldığı yarışmalarda birincilikler de olmak üzere çeşitli ödüller aldı.

Askerlikten sonra özel ve kamu kuruluşlarında çeşitli kademelerde görev yaptı. Özellikle Sportoto genel müdürü olduğu dönemde gerçekleştirdiği projelerle adını duyurdu.

Aydın Baba’nın değişik konularda hazırladığı »Farenin

İdamı«, (1961), »Çoruhlu Genç Şairler«, (1962), »Fakülteli Ozanlar«, (1965), »Türk Gençliğine Açık Mektup«, (1966), »Zeyno«, (1970), »Ankara'nın Havası Kirli«, (1972), »43. Hizmet Yılında M. Adil Özder«, (1973), »Torpilin Kim«, (1979), »Güvercin Gülleri«, (1979) »Sevgi ve Barış Anıtı«, (1981), »Dağ Söyledi Gök Dinledi«, (1981), »Özgürlük Özümüzde«, (1981), »Taş Devri Tunç Devri Puşt Devri«, (1983), »Kitaba Düşman Olur Kitapsız Olan«, (1983), »Yeni Boyutlarıyla Spor«, (1984), »Gelin Dost Olalım Topluma Sevgi Sunalım«, (1991), »Torpilin Yoksa Nah Girersin İşe«, (1993), »Şiirlerle Nasrettin Hoca«, (1999), »Öfkemi İpe Çektim«, (2000), »Kültürsüzlük Kültürü«, (2002), »Atlastan Silinen Çoruh«, (2003) ,Düzensiz Düzen- 2011 adlı kitapları yayımlandı.

Gördüm

Yoktan var ederken güzellikleri
Mermere ruh veren elleri gördüm
Sevdama benzeşir özellikleri
Deryaya dönüşen selleri gördüm
Coşkusu kalmazsa kurur o dere
Gönüllere ışık düşmez yok yere
Türkülerin yasak olduğu yere
Sevdalar taşıyan yelleri gördüm

Aydın Baba'yım var bende de hata
Duygular çıkmalı en yüksek kata
Renkli düşlerimde şahlanan ata
Dar gelen sevdasız belleri gördüm

Varsıl Kapılarda

Varsıl kaplarında kokuşan pekmez
Kara sineklere kalmış nicedir
Serden vazgeçene ferman gerekmez
Boynumuz her zaman kıldan incedir

Her şeyimiz bozuk hem de temelden
Kamburunu görmez huylanır kelden
Herkes çalıp durur ayrı bir telden
Diller anlaşılmaz sanki Çincedir

Aydın Baba birgün biter her sorun
İnşallah biz gibi ezilmez torun
Bu siyasilerden iyice korun
Düşüncelerinin hepsi hincedir

Aşık Huzuri©

1886-1951. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Ali Coşkun*'dur. İlk medrese eğitimini köyünde aldı.

Aşıklık geleneğini babası *Aşık Keşfi*'den öğrendi. Şiirlerinde hemen her konuyu işleyen *Aşık Huzuri*, 20 yaşına dek medrese eğitimi gördü. Bu eğitimden sonra Kafkasya'dan geçerek Kırım'a gitti. Doğaçlamada iyi bir usta olan *Aşık Huzuri* heceli, koşma, destan gibi çeşitli eserler verdi. Özellikle bağlama eşliğinde yaptığı ve 175 dörtlüğü bulan karşılaşması ve »Para Destanı« adlı uzun şiiri çok meşhurdur.

Aşık Huzuri, yaşıtı ve akranı *Aşık Zuhuri* ile aynı dönemde şiir yazmaya başladı. Sonraki yıllarda da *Aşık Zuhuri* ile birlikte Kuzeydoğu Anadolu, Gürcistan, Kırım, Ahıska gibi birçok yeri dolaştı.

Aşık edebiyatının her türünde önemli eserler veren *Aşık Huzuri*, bir süre Şavşat ve Yusufeli’de tapu ve nüfus memuru olarak çalıştıktan sonra 1930 yılında bu görevinden ayrılarak çiftçilik ve imamlık yaptı.

Daha sonra, 1930’lu yılların ortalarından itibaren de aşıklık geleneğine uyarak Türkiye’nin birçok yöresini dolaştı.

Gençliğinde *Aşık Sümmani* olmak üzere, *Efkari*, *Müdamî*, *Kemali* gibi döneminin birçok aşığıyla karşılaştı.

Artvin’de öldü ve orada toprağa verildi.

Şiirlerinin birçoğu çeşitli dergi ve araştırmada yeralan *Aşık Huzuri*’ye ilişkin *Hikmet Dizdaroğlu* tarafından »Yusufelili Huzuri, Hayatı-Şahsiyeti-Şiirleri« (1949) adlı bir kitap yayımlandı.

Bu Gece

Saki başın için bir kadeh doldur
Arttı yine ah u zarım bu gece
Ya bu dertten kurtar ya beni öldür
Sönmekte su ile narım bu gece

Hicran yarasına ne yapar tabip
Çalışmak boş imiş olmazsa nasip
Kör olsun gözlerin ey zalim rakip
Kaldı melül mahzun yarım bu gece

Eyvah emelimiz döndü eleme
Yabancılar doldu Beyt-ül Harama
Felek demimizi çevirdi gama
Huzuri yok başka karım bu gece

Kaşların

Azeri yavrusu Tiflis balası
Çekilmiş yay gibi karakaşların
Göklerin meleği yerin sunası
Saldı beni ah u zara kaşların

Bir bakışın değer bütün cihanı
Halın Bakü Gence Karabağ hanı
Kirpiğin öldürür günde bin canı
Kanlar döker verir yara kaşların
Dudağın Kevserdir içebilmezem
Ağ göğsün cennetten seçebilmezem
Candan geçer senden geçebilmezem
Etti beni pare pare kaşların

Turunç memelerin bulunmaz şeyler
Sen varken *Huzuri* devleti neyleyler
İster ise zehri panzehir eyler
Yetirir dertlere çare kaşların

Sor Bize

Kızardık bozardık yandık yakıldık
Uzun boylu harareti sor bize

Mateme tutulduk yasa takıldık
Unutulmaz sefaleti sor bize

Çün dest-i sakiden nuş ettik kevser
Cennetle cehennem bir oldu her yer
Atladık Sıratı kopardık mahşer
Gittik geldik kıyameti sor bize

Huzuri yok yere zihnimiz yorduk
Bilen yok diyen yok kime ne sorduk
Hatıra gelmeyen belalar gördük
Karmakarış felaketi sor bize

Ağlar

Ağlar zanneyleme kendini ancak
İns ü cin zemin ü asuman ağlar
Şad gördüğün senden dertlidir mutlak
Herkes bir taraftan perişan ağlar

Bu ne mutlak muammadır ilahi
Halinden acizdir binlerce dahi
Dağları inletir bülbülün ahı
Gonca düşmüş zağ elinden kan ağlar

Neşat u neşeden dem vurma zinhar
Sonunda nedamet edersin izhar
Hazan elçisidir mevsim-i bahar
Çiçekler yas tutar bağıban ağlar

Dünya değil imiş gülmenin yeri
İster git ileri ister kal geri
Elhasıl anadan doğduktan beri
Huzuri her saat her zaman ağlar

Lale Sümbül Açtı

Lale sümbül açtı geldi nevbahar
Yemyeşil görünür çimenli dağlar
Herkesin gönlünde taze sevinç var
Goncasın gösterir bülbüle bağlar

İyş ü işret eder eshab-ı merak
Her sebzeyi yüze çıkardı toprak
Kuşlar yuva yapar ağaçlar yaprak
Irmaklar ses verir çalkanır çağlar

Bir ilaç yetiştir aman ey tabip
Kalmışım biçare kimsesiz garip
Bilmem bize yok mu sefadan nasip
Huzuri gurbette ah çeker ağlar

Nasihah

Bir nasihatım var zamana uygun
Tut sözümü yattıkca yat uyanma
Meşhur bir kelamdır sen kazan sen ye
El için yok yere ateşe yanma.

Here nere gidersen eyle talanı
Öyle yap ki ağlatasın gülteni

Bir saatte söyle yüzbin yalanı
El bir doğru söz söylerse inanma.

Kime iyi desen darılır söğer
Merhamet zamanı değilmiş meğer
Yanında birini kesseler eğer
Bir hançerde sen vur sonra utanma.

Cabadan bir kahve verme ahbaba
Evvel ahir seni verir kasaba
Paran çok var ise yatır şaraba
Olur olmaz sadakaya güvenme.

Üç parmak noksan ölç ölçersen kile
Tatlı söz konuşma bir kimse ile
Dört kuruşa sekiz kuruş et hile
Hilekarlık hoş sanattır usanma.

Eğer ister isen efkar görmemek
Asla gönül yapma çekme boş emek
Babanın hayrına verme bir ekmek
Aç kalıp da kapı kapı dilenme.

Hediye namıyla birşey gönderme
Adet edip hiç misafir kondurma
Komşun evi yanar iken söndürme
El kar için bir adımda uzanma.

Bir yetim görünce döktür dişini
Bozmaya çabala halkın işini

Günde yüz adamın vur kır başını
Bir yaralı sarmak için yeltenme.

Keyfin bozma altı için beş için
Korku çekme olur olmaz iş için
Canın feda eyle bir sarhoş için
Kuru sofuların sözüne kanma.

Yanında taşıma namus gayret ar
Bil cümle mekruhu eyle ihtiyar
Meyhane dibine seccadeyi ser
Safası olmayan yerde dolanma.

Hakikattir sözüm eylerim tefhim
Ne kimseden öğren ne eyle talim
Emaneti geri eyleme teslim
Öte beri geçin sakın evlenme.

Huzuri neylersin dünya rifatın
Kesme doğruluktan meyl ü nağmetin
Cenabı-ı Mevlanın iste izzetin
Her şaşkın sözünü duyup bulanma.

Aşık İzni©

1850-5 Eylül 1928. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır. Köyündeki *Aziz Efendinin* yanında hem ilk medrese eğitimini gördü hem de bağlama çalmayı öğrendi.

Bir süre *Aşık Keşfi*'ye çiraklık yapan ve bu dönem içinde aşıklığa ve geleneğe ilişkin bilgisini pekiştiren *İzni*, zamanla

usta bir aşık olarak yörede tanınmaya başladı.

Aşık İzni, Sümmani, Berzi, ustası *Keşfi, Mahiri, Cesimi* gibi döneminin birçok usta aşığıyla karşılaştı. Ancak gerçekleştiği bilinen bu karşılaşmalar kaynaklara aktarılamadan yok oldu.

1. *Dünya Savaşı (1914-1918)* öncesi 15 yıl kadar köyünde muhtarlık yapan *Aşık İzni*, bu döneme ilişkin deneyimleri ve yaşadıklarını da bazı zaman şiirlerine yansıttı. »Muhtarlık Destanı«, »Çobanlık Destanı« bunlardan bazılarıdır.

1914 yılında Merzifon'un Saraycık köyüne göçen ve yaşamının sonuna dek orada kalan *İzni*, başta oğlu *Aşık Zuhuri* olmak üzere birçok aşığın yetişmesine katkıda bulundu.

Diyorlar

Kahr-ı aşka düşüp sevda çekmeyen
Feragat et bu sevdayı diyorlar
Ben ezel nuş ettim aşk badesini
Asla güç vermedim neyi diyorlar

Ezeli düş oldum bir ah u zara
Tecellimiz aksi bahtımız kara
Eğer aşık isen maşukun ara
Mecnun isen bul Leyla'yı diyorlar

Ben *İzni*'yim şikest oldu canımız
Bilmem nasıl olur serencamımız

Halk içinde söylenirken namımız
Şimdi gören hublar dayı diyorlar

Gözlerin

Ela gözlerine kurban olduğum
Beni yaktı yar sürmeli gözlerin
İşimden gücümde abdal eyledin
Ömrüm yıktı yar sürmeli gözlerin

Yar güller açılmış hüsnün bağında
Bir murat almadım yar kucağında
Öpülmenin koçulmanın çağında
Geçer vakti yar sürmeli gözlerin
İzni'yim çekerim dert ile kahrı
Yar doldursa verse içerim zehri
Nice yüz bin İstanbul gibi şehri
Değer tahtı yar sürmeli gözlerin

Aşık İzhari©

1914-1983. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet Ayık*'tır. Henüz bebekken *1. Dünya Savaşı* (1914-1918) döneminde ailesiyle birlikte Çorum'a göçtü. Yaklaşık 6 yıl sonra yeniden geriye dönen *İzhari*, aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

Köylüsü ve ustası *Aşık Huzuri*'nin desteğiyle de kendisini geliştirip bilgisini pekiştirdi. Sonraki yıllarda *Huzuri* ile birlikte dolaşan *Aşık İzhari*, *Ardanuçlu Aşık Efkari*, *Yusufelili Aşık Fahri*, Azeri *Aşık Feride* gibi döneminin birçok aşığıyla

karşılaştı.

Aşıklık geleneğine uyarak uzun yıllar çeşitli yerleri dolaşan *İzhari*, 36 yaşında evlendi. Daha sonra geçimini sağlamak üzere Türkiye'nin değişik bölgelerinde çalıştı. Bu dönem içinde de kendisini geliştirerek yaşadıkları ve gördüklerine ilişkin şiir söylemeyi sürdürdü.

Ustası *Huzuri* ile yaptığı ve iki gün iki gece süren karşılaşması nedeniyle de yörede bilinen *İzhari*, yaşamının son yıllarını köyünde geçirdi.

Ayrıca Posoflu *Aşık Zülali* (1873-1956) döneminde yaşamış Musevi bir *Aşık İzhari* daha bulunmaktadır.

Getirir

Kargadan istesem dünya güzelin
Hemen yavrusunu gider getirir
Nadan olan bilmez işin ezelin
Cahiller gönlüne keder getirir

Kapalı açılmaz yoksulun gözü
Her zaman rahattır zenginin özü
Meşhur bir laf doğar koyundan kuzu
Hayırlı evladı mader getirir

İzhari kimsenin ay'bına gülme
Sen temiz ol elin lekesin silme
Ne gelse başına kimseden bilme
İyiye kötüyü kader getirir

Oturur

Bağın terk eylemiş divane bülbül
Güllerin dalında çağlar oturur
Boynu buruk durur biçare sümbül
Döker gözyaşların çağlar oturur

Çok kıymetli zerden güveli deri
Tilkinin ağzında aslanın seri
Mertleri namertler geçti ileri
Ciddiler arkada ağlar oturur

Var mı büyük küçük yok oldu hürmet
Doğruya bir kimse etmez emniyet
Var mıdır arada eskiki şefkat
İzhari yüreğin dağlar oturur

Yusufelili Şerifi©

1772-1844. Erzurum'da doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Bazı kaynaklarda ise 1768 yılında köyünde doğduğu ve sonradan Erzurum'a gittiği yolunda bilgiler bulunmaktadır.

Eğitimi Erzurum'da tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte köyü Zor'a (şimdiki adı Esenyaka) döndü. Dönemin alimlerinden *Hazık Efendinin* yanında bilgisini pekiştirdi. *Şerifi*, kendi şiirleri yanında, uzun yıllarını vererek yazdığı ve hem dönemine hem de birtakım genel konulara ışık tutacak nitelikteki çalışmalarıyla bilinir. Bunlardan en bilineni 804 sayfalı »Pend-i Gülistan« adlı kitabıdır. 1810-27 yılları arasında hazırladığı bu kitapta dönemin Erzurum'u

ve çevresindeki yaşamına ilişkin önemli bilgiler aktarmaktadır.

Bunun dışında yine dini konuları işlediği »Mevlid-i Nebevi« gibi birçok kitap hazırlayan *Şerifi*'nin bitiremediği ve henüz tam olarak çözülemeyen bazı elyazması defterleri bulunmaktadır.

Şerifi, yazdığı kitapların bir parçası olarak şiirlerinde hece ölçüsünü pek kullanmamıştır. Düz yazıları şiirleştirmek gibi alışılmamış biçimleri de denediğinden bu tür uzun şiirlerinde kendi adı geçmemektedir.

Eyle

İlahi ver tene sıhhat
Beni hücrenişin eyle
Kom' emraz-ı cehalette
Beni hücrenişin eyle

Nasihatten dolap açam
Kamuya dür güher saçam
Kesafetten ırak kaçam
Beni hücrenişin eyle

Fenanın macerasından
Geçem nefis havasından
Kaçam nasın arasından
Beni hücrenişin eyle

Şerifi pek nahif oldu
Bunamış pir zaif oldu

Gönül gamhar hafif oldu
Beni hücrenişin eyle

Aşık Yarımı©

19. yüzyılda Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde yaşadığı sanılmaktadır. Doğum ve ölüm tarihlerine ilişkin kesin ya da yaklaşık bir bilgi yoktur.

Zorlu *Karabulut* soyadlı sülaleden olduğu bilinmektedir. Bu geleneğin sonraki temsilcilerinden *Aşık İzni*, *Aşık Zuhuri* ve *Aşık Fahri* de aynı soydan gelmektedir. Şiirlerini aktaran *Aşık Huzuri*'nin anlattıklarına göre, rüyasında bade içerken yarım kalması nedeniyle *Yarımı* mahlasını aldı.

Uzun yıllar gurbette dolaşan *Yarımı*, köyüne yolladığı şiirlerde yakalandığı hastalığı ve sorunlarını aktardığı yöre şairleri tarafından dilden dile ulaşmıştır.

Aşık Yarımı'nin şiirlerine ilişkin fazla bilgi bulunmamaktadır.

Felek

Düşürdü çekti toruna bana hal etti felek
Mail edip kendisine yaman kul etti felek
Esir-i gurbet eyledi düşürdü derde beni
Akıttı gözüm yaşını sanki sel etti felek

Dünyaya mail olanlar birgün terketse gerek
Asiyab-ı dun misali bizi un etse gerek

Nice nevres civanları sonra pir etse gerek
Nice altın madenini sonra pul etti felek

Hasta gönül sakın inme beygu tek viranlara
Hizmetinde sen daim ol kadrini bilenlere
Can u dilden selam olsun ahabab u yarenlere
Sorsalar hani *Yarımı* deyin kül etti felek

Aşık Zuhuri©

12 Nisan 1887 - 21 Mart 1949. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Tevfik Bozkurt*'tur. Aşıklık geleneğini ve bağlama çalmasını küçük yaşlardan itibaren babası *Aşık İzni*'den öğrendi.

Köyünde medrese eğitimi gördü. Yaklaşık 15 yaşlarında, okul arkadaşı ve akranı *Aşık Huzuri* ile birlikte şiir yazmaya başladı. *Aşık Zuhuri* sonraki yıllarda kendisinin ustası olduğunu vurguladığı *Aşık Huzuri*'nin desteğini gördü. *Fuzuli*'den, *Bayburtlu Zihni*'ye birçok kişinin eserlerini okuyarak kendini geliştiren *Aşık Zuhuri*, *Aşık Huzuri*'yle birlikte Kuzeydoğu Anadolu'dan Gürcistan'a, Ahıska'dan Kırım'a dek geniş bir alanda dolaştı. Döneminin birçok tanınmış aşığıyla karşılaştı.

28 yaşındayken, 1. Dünya Savaşı (1914-1918) döneminde Rus işgaline uğrayan köyünü terkederek, ailesiyle birlikte Merzifon'a göçtü. Bu göçten sonraki yaşamı daha yerleşik ve imamlık yaparak geçti. Merzifon'da yaşadığı süre içinde de birkaç kere köyüne gidip geldi.

Hem hece hem de divan şiiri formunda örnekler veren *Aşık Zuhuri*'nin hece ölçüsüyle yazdığı şiirler daha çok tutuldu.

Ağla Deli Gönül

Ağla deli gönül haşre dek ağla
Çıktı elden gitti nevres çağların
Ah edip gözünden kanlı yaş çağla
Uçtu bülbül viran kaldı bağların

Neden doğdun böyle bahtı karalı
Gözün yaşlı bağrın göz göz yaralı
Avcısı peşinde ciğer pareli
Maral kaçmış ıssız kaldı dağların

Gönül bir gaflette kalmış ayrılmaz
Meler ağlar kuzuları yayılmaz
Zuhur'i beyhude yorman sayılmaz
Sayısı yok sinemdeki dağların

Geldik

Biz bezm-i eleste aşk şarabını
Doldurttuk boşalttık içtik de geldik
Anladık öğrendik her hesabını
Boyumuza ölçtük biçtik de geldik

Yanar arşa kadar sönmez narımız
Yanmaktır her nefes kış ü karımız
Aştır bizim devletimiz varımız
Gayrı masivadan geçtik de geldik

Zuhuri dideler dolu abıyla
Mest ü huşyar olduk aşk şarabıyla
Deldik bağrımızı aşk mızrabıyla
Biz o yaraları açtık da geldik

Erkinisli Azmi©

1907-1987. Yusufeli'nin Erkinis (şimdiki adı Demirkent) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa Adil Özder*'dir.

1. *Dünya Savaşı (1914-1918)* döneminde ailesiyle birlikte Sungurlu'ya göçtü. Öğrenimine orada devam etti. 1920 yılında ailesi yeniden Yusufeli'ne döndü. 2 yıl kadar babasından ders alan *Azmi*, daha sonra *Ersis Merkez Numune Mektebi* bünyesinde sınavlara katılarak ilkokulu bitirdi. 1923 yılında ise *Erzurum Dar-ül Muallimin Mektebine* girip 1928 yılında mezun oldu.

Halk şiirine küçük yaşlardan beri ilgisi olan *Azmi*, okul yıllarında şiir yazmaya ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

60 yıla varan öğretmenliği ve *Kültür Bakanlığı*nda çalıştığı döneminde dolaştığı ve görev yaptığı her yerde halk kültürüne ilişkin araştırmalarını sürdürdü.

Yüzlerce makalesi ve yazısı değişik yerlerde yayımlanan *Azmi*, hemen her konuda şiir yazdı. Kendi çağdaşlarından *Efkari*, *Müdamî* gibi birçok aşıkla karşılaştı

ve bu karşılaşmaları belgeledi.

Azmi'nin »Yusufelili Muhibbi« (1940), »Türk Çoruh'ta Kurtuluş ve Anavatana Kavuşma Anlamı«, »Doğu İllerimizde Aşık Karşılaşmaları« (1965), »Yusufelili Aşık Muhibbi ve Mevlid-i Şerif« (1968), »Yazı ve Resimlerle Çevre İncelemesi, Artvin İli 1« (Abdullah Aydın ile birlikte, 1969), »Artvin Folkloru 1« (1970), »Artvin ve Çevresi, 1828-1921 Savaşları« (1971), »Tarihte Çıldır (Ahıska) Atabeyleri ve Torunları«(1971), »Resimli Artvin İli Bilgileri 1« (1971), »Muhibbi ile Esmahan Hikayesi« (1976) adlı kitapları yayımlanan *Azmi*'nin özellikle Artvin ve Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğinde önemli çalışmaları oldu.

Ayrıca 16. yüzyılda yaşamış *Bektaşî* şairlerinden bir *Azmi* daha bulunmaktadır.

Azmi'nin şiirlerinin bir bölümü *Hayrettin Tokdemir* tarafından »Yusufelili Azmi« (1997) adıyla yayımlandı.

Esirger

Mecnun olduk bir Leyla'nın özüne
Sitemkardır gelmez derman esirger
Derim lütfet içem aşkın zehrini
Süründürür katle ferman esirger

Zulmü hem çok hem de cilve naz onda
Gönül tellerini çalar saz onda

Gülşen onda bahar onda yaz onda
İlaç kendisidir derman esirger

Bilmez çektiğimiz cevr ü cefayı
Merhametsiz zulmü yüz bin defayı
Böyle gider esirgerse vefayı
Azmi de elbet ki bir can esirger

Dağlar

Çıksam üstünüzden baksam sılaya
Tepeleri göğe yaklaşan dağlar

Hazırlanmış gibi göğü delmeye
Sivri tepeleri oklaşan dağlar

Başka güzellik var yağmur karında
Dertlere şifadır bugün yarın da
Bekçileşmiş durur yurt kenarında
Çelik kale gibi sıklaşan dağlar

Hiçbir duruş var mı böyle heybetli
Başları dimdiktir değil gurbetli
Sılasından ayrı biraz hasretli
Uzaktan uzağa koklaşan dağlar

Sümbül kokusudur esen rüzgarı
Bir beyaz çiğdemdir yazınki karı
Bir mevsimde zümrüt birinde sarı
Kışın pamuk giyip aklaşan dağlar

Aşık Pervani©

1931 yılında Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünde doğdu. Asıl adı *İsmail Çelik*'tir. *Aşık İkrari*'nin (1844-1904) torunu olan *Aşık Pervani* aşıklık geleneğini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı.

19 yaşlarında çift sürmeye gittiği tarlada uyuyakalıp rüyasında erenlerin elinden bade içerek aşık olduğu *Nazlıhan* adlı kızı gördü. Bu olaydan sonra *Pervani*'nin aşıklığı kısa zamanda köyünde ve yörede duyuldu.

Kenan ilinde olduğunu gördüğü hiçbir zaman kavuşamayacak olduğu *Nazlıhan* için söylediği şiirler dilden dile yayıldı. Köyünden *Ahmet Usta* adlı birinin yaptığı ilk bağlamayla türkü söylemeye başladı. Daha sonra 3 yıl kadar *Anadolu*'nun çeşitli yerlerinde dolaştı.

1954 yılında askerden döndükten sonra köyünde evlenen *Aşık Pervani*, önce Sarıkamış'ta, daha sonra Eskişehir'e yerleşip fırıncılık yaptı.

Şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmada yer alan *Aşık Pervani*, Anadolu'yu dolaştığı yıllarda *Davut Sulari*, *Ümmi*, *Güllühan*, *Çobanoğlu*, *Reyhani* gibi birçok aşıkla karşılaştı.

Bazı türkülerinden bir kaset hazırlayan *Aşık Pervani*'nin şiirlerinin bir bölümü *Taner Artvinli* tarafından »Yusufelili Aşık Pervani, Hayatı-Şiirleri-Karşılaşmaları« (2001) adıyla kitap olarak yayımlandı.

Ağlıyor

Üç günlük dünyanın derdine düşmüş
Halsiz kalmış duramamış ağlıyor
Saçları dökülmüş bel kamburlaşmış
Sebepe nedir soramamış ağlıyor

Hep güvenmiş oğlu ile kızına
Ayak basmış doksanına yüzüne
Gaflet perdesini çekmiş gözüne
Gerçekleri görememiş ağlıyor

Nerde akşam olmuş orada yatmış
Bin türlü çileyi sineye katmış
Gençliğini yoksullukla tüketmiş
Mesken tutup kuramamış ağlıyor

Pervani biter mi bu cevr ü cefa
Bu dünya kimseye eylemez vefa
Çok tabibe gitmiş olmamış şifa
Yara derin saramamış ağlıyor

Çok Şükür

Çok şükür kurtulduk fırıncılıktan
Allahıma giden raha çok şükür
Mesleğim şairlik ve ozanlıktan
Sırr-ı hikmet bismillaha çok şükür

Erenler ceminden okudum dersi
Hala kulağымda pırların sesi

Yüz yetmiş harftir ayet-el-kürsi
Lailaheillallahı çok şükür

Ravza-ı hasettir bu aşk-ı esrar
Su serp derinuma katre-i miktar
Resul-u kibriya Ahmed-i Muhtar
Kutsal olan Beytullaha çok şükür

Pervani def eyle kibri gururu
Huzur buldu şükür kalbim süruru
Sıdret-i münteha Muhammet nuru
Halk eyleyen bir Allaha çok şükür.

Aşık Perdahi©

1868-1948. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman*'dır. Ancak yaşamına ilişkin aktarılan bu tarihler yaklaşık olarak verilmektedir. Aynı köyden *Aşık Özeri*'nin aktardığı bilgilere göre 1948 yılında yaklaşık 80 yaşlarında öldü.

Perdahi, 1. Dünya Savaşı (1914-1918) yıllarında Samsun'a göçerek, *Kurtuluş Savaşı* dönemine dek orada kaldı. Daha sonra köyüne dönerek Kuran hocalığı yaptı. Köyde *Osman Hoca* olarak bilinen *Perdahi*, medrese eğitimi gördü.

Anlatılar itibariyle güçlü ve yetenekli bir şair olan *Perdahi*'nin sonraki sayfadaki, *Aşık Özeri*'den *Taner Artvinli*'nin aktardığı şiiri dışında başka bir eseri günümüze ulaşmadı. Hiç evlenmediğinden dolayı köyde *Aşık Özeri* ile uzaktan akrabalığı dışında başka yakını da bulunmamaktadır.

Köyünde ölen *Perdahi*, *Şerifi*'nin mezarı yanında toprağa verildi.

Ölme Eşeğim (*Eşek Destanı*)

Yüklendim eşeği gayet ağırdır
İntikam almadan ölme eşeğim
Çağırsam işitmez kulak sağırdır
İntikam almadan ölme eşeğim

Köroğlu kelleyi aldı kucağa
Canlar mı dayanır böyle sıcağa

Allah yardım etsin eğri bacağa
İntikam almadan ölme eşeğim

Hasan ne düşmüşsün onun kastına
Çekiçle kerpeten almış destine
Müşteri yok mudur eşek postuna
İntikam almadan ölme eşeğim

Haşladım cibreyi çektim başına
Açmadı gözünü sıçtım leşine
Emeklerim gitti boşu boşuna
İntikam almadan ölme eşeğim

Perdahi söyleye çamdan kavaktan
Bir su ver içeyim sizin savaktan
Ey olmasan defnederdik sabahtan
İntikam almadan ölme eşeğim

Aşık Özeri©

20 Nisan 1938'de Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Ahmet Özer*'dir. İlkokulu köyünde okudu. İlkokula devam ederken, bir yandan da Kuran ve Arapça okuyup yazmayı öğrendi.

Aşıklık geleneğinin yaygın olduğu bir çevrede, *Huzuri*, *Zuhuri*, *Fahri*, *İzhari* gibi birçok aşık çıkaran köyde yetişti. Ancak özellikle *Aşık Huzuri*'den etkilendi. *Huzuri* öldüğü zaman *Aşık Özeri* henüz 13 yaşında olmasına karşın hem o zamana dek hem de sonraki yıllarda *Huzuri*'nin şiiri ve tavrından çok şey öğrendi.

Şiir yazmaya 19 yaşında başladı. Askerden döndükten sonra o döneme dek yazdığı şiirleri basılması için verdiği matbaadan bir daha geri alamadı. Ancak bu şiirler hiçbir zaman basılmadı ve akılda kalanların dışındakiler yitip gitti. Yaşamı, küçük yaşlardan itibaren gurbette geçti. 1973 yılında Almanya'ya gitti. 3 yıl sonra döndü. 1981 yılında gittiği Libya'da ise 2 yıl kaldı.

Yaşamında *Efkari*, *İzhari*, *Pervani* gibi birçok aşıkla dostluk kurdu. Bazılarıyla karşılaşmalar da yapan *Aşık Özeri*, *Aşık Huzuri*'de simgeleşen geleneğin yaşayan son önemli temsilcilerinden biridir.

Başta sevgi ve toplumsal taşlamalar olmak üzere, gezdiği gördüğü ve ilginç bulduğu her konuyu işleyen *Aşık Özeri*, halk şiirinin tüm türlerinde örnekler vermektedir.

Aşık Özeri'nin yaşamına ilişkin *Cemil Aytekin* tarafından yapılan bir araştırma, »Yusufelili Özeri« (1997) ve şiirlerinin

bir bölümü ise »Durma Gel« (2008) adlı kitaplarda yayınlandı.

Eylül 2011 Tarihinde geçirdiği rahatsızlık sonucu hayatını kaybetti.

Eskiden

Sevgi vardı saygı vardı dost vardı
Eskiden eskiden çok çok eskiden
Gayrı bu meziyet sonuna erdi
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Bir lokma bir hırka ona yeterdi
Babam saman telisine yatardı
Evlat babasının sözün tutardı
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Anam tezgahını tel tel yayardı
Şal dokuyup çengo ile boyardı
İnsanlar insanı sevip sayardı
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Özeri seninki kuru lakırdı
Nenem tezgahlarda çarşaf dokurdu
Ninniler söylerdi türkü okurdu
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Dağlar

Bugün sizin gibi başım dumanlı
Çöktü içerime merağım dağlar
Kışın karla boran yazın çimenli
Yarden ve sizlerden ırağım dağlar

Açar çiçeklerin yellerin eser
Orman yeşil saçar toprak su kusar
Düşündükçe bana bir hüznün basar
Özledikçe çeşm-i çırağım dağlar

Yar sılada ele kına ezerken
Özeri'yim elim titrer yazarken
Eller sılasında gezip tozarken
Neden benim gurbet durağım dağla

Aşık Muhibbi©

1823-1868. Yusufeli'nin Erkinis (şimdiki adı Demirkent) köyünde doğdu. Asıl adı *Salih*'tir. Küçük yaşlarda aşıklık geleneğini öğrendi. Zamanla güçlü bir delikanlı olunca da köylüleri *Kaya* adını ekledi. Böylelikle adı *Kaya Salih* olarak anılmaya başlandı.

Yaklaşık 16-17 yaşlarındayken, bir suçtan dolayı yatmakta olduğu Oltu Cezaevinde gördüğü rüyada birkaç pir elinden bade içerek aşık oldu. Aynı zamanda pirlere verdiği kadehi, *Esmahan* aşıkına kaldırmalarıyla *Esmahan* göründü ve sevdiği de belli olmuş oldu. Sonra da kendisine *Muhibbi* mahlasını verdiler.

Bu rüyadan sonra bağlama çalmaya ve türkü söylemeye başlayan *Muhibbi* dönemin en ünlü aşıkları arasında anıldı. Yazdığı ilk şiirini de Oltu'nun sorumlusu paşaya yollatarak affını diledi, kabul edildi.

Muhibbi rüyasında görüp aşık olduğu köylüsü *Esmahan*'la evlendi. Ancak karısı genç yaşta öldü.

Uzun yıllar çeşitli yerleri dolaşarak geleneklere uygun olarak yaşayan *Muhibbi*'nin *Aşık İdraki* ile yaptığı karşılaşma günümüze kalan önemli örneklerden biridir. Ayrıca *Coşkuni*, *Elfazi* gibi döneminin bilinen aşıklarıyla da karşılaştı. Bazı araştırmalarda *Aşık Muhibbi*'nin *Hodlu Şamili*'yle arkadaşlık, ustalık ettiği ve desteklediği yeralır. Bazı kaynaklarda ise *Muhibbi*'nin (1823-1868 ya da 69) daha genç olduğu ve *Şamili*'den daha sonra öldüğü verilmektedir. Bu anlamda usta-çırak ilişkisinden çok arkadaşlık akranlık, belki de tersi bir durum daha uygun bir açıklama olabilir.

Hodlu Şamili'yle uzun yıllar süren arkadaşlığı sırasında birçok yolculuk yaptı. Bunların en ünlüsü vapurla İstanbul'a gitmeleri ve orada karşılaştıkları olaylardır. *Muhibbi*, bir keresinde söylediği hicivlerden dolayı İstanbul'dan köyüne yollandı. Ancak daha sonra birkaç kez daha İstanbul'a gitti.

Aşık Muhibbi'ye ilişkin *Adil Özder*'in »Yusufelili Muhibbi, Hayatı ve Deyişleri« (1940) ve »Muhibbi ile Esmahan Hikayesi« (1976) adlı araştırmaları bulunmaktadır.

Benimdir

İster layık görsün ister gülsünler
Çare yok sevdiğim o can benimdir
Pirlerin ikrarı haktır bilsinler
Bana bade veren o hun benimdir

Açılmış bağında gonca gülleri
Bülbül gibi söyler şirin dilleri
O da bencileyin bekler yolları
Sevda çeken o nazlı han benimdir

Muhibbi aşığı beklesin yansın
Ne çare gözlerim kana boyansın
İster komşu hakkı kabahat sansın
Neticede şirin canan benimdir

Ey Felek

Ey felek sen ile emr-i şerim var
Şamil kardeşimi nettin ey felek
Arzulayıp sılasına gelirken
Bent ettin ayağın tuttun ey felek

Aşıklar içinde pehlivan idi
Emsali bulunmaz bir irfan idi
Haddi kenarı yok bir umman idi
Kara topraklara kattın ey felek

Muhibbi dünyadan göçtü Şamili
Ecel şerbetini içti Şamili

Ruhu revan olup uçtu Şamili
Netice muradına yettin ey felek

Aşık Mahiri©

1850-1914. Yusufeli'nin İphan (şimdiki adı İnanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman*'dir. 16 yaşına dek medrese eğitimi gördü.

Birçok aşığın tersine çocukluk yıllarında şiir ve türküye oldukça yabancı biriydi. Özellikle bir eğlence sırasında hiçbir türkü söyleyemediğinden dolayı iki kez arkadaşlarına ziyafet vermek zorunda kaldığı anlatıları bulunmaktadır.

Sözkonusu böylesi bir olaydan sonra üzüntüyle köyodasında uyuyakaldı. Ertesi gün bir türlü uyanmayan *Mahiri*'nin öldüğüne karar verildi ve kefen bezi almak için komşu köy olan Erkinis'e (şimdiki adı Demirkent) biri yollandı. Burada *Aşık Muhibbi*'yle karşılaşan kişi, olayı ve isteğini anlattı. Bunun üzerine *Muhibbi*, İphan'a gelerek *Mahiri*'nin başucunda bir deyiş söyledi. Bu deyişten sonra uyanan *Mahiri* ise buna karşılık olarak ve rüyasında gördüğü Şirvanlı *Mirza Hanın* kızı *Mahitaban*'dan sözetti.

Daha sonra yaklaşık 2 yıl *Muhibbi*'ye çıraklık yapan *Mahiri*, daha sonra İran'a giderek sevdiğini aramaya koyuldu. Bu süre içinde Erzurum'da *Erbabi*, Kars'ta *Kemali*, Tebriz'de *Filvari* gibi dönemin birçok ünlü aşığıyla karşılaştı.

6 yıl süren bu arayış sonunda sevdiğini bulan ve onunla geri dönen *Mahiri* ve *Mahitaban*'ı yolda yakalayan *Mirza Hanın*

askerleri, *Mahitaban*'ı alarak geri götürdüler. Dönüşte Oltu'nun Othak (şimdiki adı Cevizli) köyünde sevgilisine benzettiği *Münevver* adlı kızla evlendi.

Zaman zaman bazı yerleri dolaşmasının dışında ölümüne dek Othak'ta kalan *Aşık Mahiri*, şiirlerinde genellikle sevda ve dini konuları işledi.

Ahçık

Sen benim evladım ben sana kurban
Başkasına göster seyranın ahçık
Fermanlı Eflatun değilem Lokman
Ara emsalinden dermanın ahçık

Mutlak leke konar şeref ü şanan
Güzellik hatm olmuş o şirin canan
Ara hasmın girsin senin meydanan
Aleni okunsun fermanın ahçık

Misline güzelsin ezel ezeli
Dilberler şahısın şahlar hubanı
Hazret-i İsa'ya bağışla beni
Mahir olsun senin kurbanın ahçık

Göresiz

Bir adamda olsa aşkın dikenini
Sancılıp sineye bata göresiz
Damlasa damağa bir katre nemi
Coşkunun dalgalara kata göresiz

Vasfetsen tükenmez dilimde haller
Bazı kara giydim bazı da allar
Canan bahçesinde çifte bülbüller
Ah u figan ede öte göresiz

Deli gönül düşüp nara uğrasa
Hançer alıp sinisini doğrasa
Erenler katında bade ığrasa
Düşüp o gaflete yata göresiz

Ben bilirim hakka niyaz edeni
Mahir birdir bilmelisin hüdanı
Bir adamda olsa aşkın madeni
Dilde gevherini sata göresiz

Aşık Keşfi©

1843-1910. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır.
Aşıklık geleneğinin çok belirgin yaşandığı bir köyde büyüyen *Keşfi* küçük yaşlardan itibaren şiire ve türküye ilgi duymaya başladı.

İlk gençliğinde Erzurum'a giderek *Gaznevi Ahmet Efendi* dergahında bir süre kaldı. Bu dönemde tarikat ilişkileri de gelişen *Keşfi* daha sonra köyüne dönerek çiftçilikle uğraştı.

Özellikle dini konular olmak üzere hemen her dalda şiirleri bulunan *Keşfi*'nin bilinen en önemli eseri ise » Mevlid-i Nevebi« adlı eseridir. Bu mevlit *Aşık Keşfi*'nin köyünde

halen *Süleyman Çelebi*'nin mevlidi yerine okunmaktadır. *Aşık Keşfi* döneminin bilinen aşıklarından *Muhibbi*'yle karşılaştı ve onunla arkadaşlık kurdu. Aynı zamanda *Muhibbi*'yi bir usta olarak da kabul eden *Keşfi*, dönemindeki birçok aşığın yanında oğlu *Huzuri*'nin de yetişmesine yardımcı oldu.

Keşfi köyünde dokunan kilim, seccade gibi bazı elişi eşyaları satmak üzere dolaştığı sırada İspir'in Salaçur (şimdiki adı Kekikli) köyünde öldü.

Bugüne dek yayımlanmayan ve bilinmeyen şiirlerinin yer aldığı »Keşfi Divanı« *Taner Artvinli* tarafından çevrilip yayına hazırlanmaktadır.

Okudum

Elest-i bezminde olundum hitap
Kalubela lisanından okudum
Onun çün veririm bu söze cevap
Erenlerin ihsanından okudum

Niceleri vasıl oldu rahmete
Niceleri düştü anda zahmete
Yüz dört kitap nazıl oldu ümmete
Ben inandım furkanından okudum

Keşfi'yim derdimi aldım hocadan
İmla bildim altmış iki heceden
Saadet kazandım gündüz geceden
Pir-i Azam divanından okudum

Yandı Ha Yandı

Muhibbi'ye Benzek

Hey ağalar bu sevdaya düşeli
Kalmadı tutarım yandı ha yandı
Ne mümkündür yedi umman söndüre
Cehlim gibi narım yandı ha yandı

Baş olmadı felek ile çatıştım
Balçık oldum topraklara katıştım
Kerem gibi ikrah oldum tutuştum
İliğim damarım yandı ha yandı

Zalim neden girdin benim kanıma
Halimi arzedem ol süpmanıma
Kesfi der ki bir od düştü kanıma
Aza vü etvarım yandı ha yandı

Aşık İkrari©

1844-1904. Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Küçük yaşlarda şiire ilgi duymaya başladı.

Geçimini topladığı meyveleri Erzurum ve çevresinde satarak yaşamını sürdürmeye çalışan *İkrari*, aynı zamanda gittiği yerlerde çeşitli konularda destan, koşma ya da taşlamalar söyleyerek tanındı.

Döneminin aşıklarından birçoğuyla karşılaşan *İkrari*, özellikle *Aşık Sümmani*'yle karşılaşip tanışmak istemesine

karşın bunu gerçekleştiremedi. Torunu *Aşık Pervani*'nin aktardığı bir anlatıya göre, *İkrari*, *Sümmani*'yle karşılaşmak için Narman'a gitmek üzere yola çıktığında, *Sümmani* de aynı düşünceyle *İkrari*'nin yanına gitmek üzere Narman'dan ayrıldı. Yolda birbirleriyle karşılaşp selamlaşan aşıkların her birinin içinden, karşılaştığı kişinin görüşmek istediği kişi olduğu düşüncesi geçti. Gerçekten de biri Narman'a öteki ise Yusufeli'ne vardığında içinden geçenlerin doğru olduğunu anladılar.

Aşık İkrari, şiirlerinde dinden sevdaya dek değişik konuları işledi. Ancak özellikle güzellemleri ile tanındı ve kendisinden sonraki birçok aşığa da ilham kaynağı oldu.

Kızlar

Türkmen güzelleri seyrana çıkmış
Hiç gelmez yanıma naz eder kızlar
Sarılsam beline kınalar yakmış
Bu deli gönlümü şaz eder kızlar

Ehl-i irfan olan insan seçerler
Gonca güller sümbül gibi açarlar
Önce yaklaşırlar sonra kaçarlar
Kaçıp duldalardan göz eder kızlar

İkrari der gurbet elde kalırsam
Arayıp da derde derman bulursam
Vadem yetip eğer birgün ölürsem
Benim öldüğüme haz eder kızlar

Ola ki Biz

Ola ki biz bu sevdaya tutulduk
Ah edip sevdıyla çürüyelim mi
Herkes şahinini almış koluna
Biz de yarimize yürüyelim mi

Aşıklar zikreder doğru yolunu
Neylemeli ağam dünya malını
Ak alnın üstüne zülfün telini
Tarak vurup zülfün tarayalım mı

Kesildi imdadım yoktur dermanım
Bu dünyada çoktur ah u efganım
Cesette kalmadı süzüldü kanım
Bir gonca gül gibi kuruyalım mı

İkrari'yim erimişim tuz gibi
Ela gözler sürmelenmiş saz gibi
Ağustos ayında karla buz gibi
Seni her gördükçe eriyelim mi

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

ARTVİN YÖRESİ HALK OZANLARI

AŞIK SONA

Ne durmuşsun yücelerde
Yen gel yen gel bize bari
Gelinde itibar olmaz
Meylini ver kıza bari

Kızıl gülü deste dersen
Derip de dostuna versen
İstersen beni göresen
Bazen gidek bize bari

Ben *Sona*'yam boyu beste
Derdinden olmuşum hasta
Narım görsen sinem üste
Ömrüm olur taze bari